

Всеукраїнська загальнополітична і літературно-художня газета

КРИМСЬКА

СВІТЛИЦЯ

<http://svitlytsia.crimea.ua>

№ 36 (1765)

П'ятниця, 6 вересня 2013 р.

Видається з 31 грудня 1992 р.

Ціна договірна

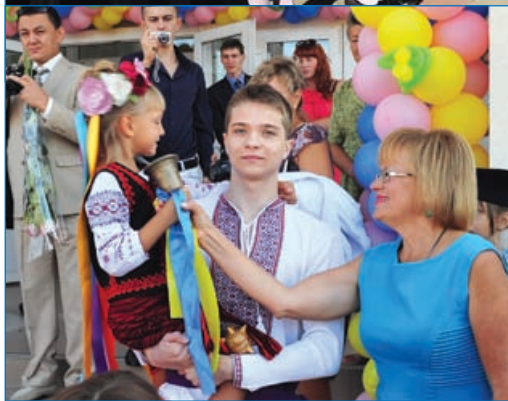
ХАЙ БУДЕ ШКОЛА УКРАЇНСЬКА НЕ ПІД КОНЕМ, А НА КОНІ!

ВІТАННЯ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ З НАГОДИ ПОЧАТКУ НОВОГО 2013/2014 НАВЧАЛЬНОГО РОКУ ТА ДНЯ ЗНАТЬ І ЗВЕРНЕННЯ З НАГОДИ ВСЕУКРАЇНСЬКОГО ТЕЛЕВІЗІЙНОГО ШЕВЧЕНКІВСЬКОГО УРОКУ ЧИТАЙТЕ НА 2-й СТОР.

1 вересня 2013 року, м. Сімферополь, День знань в Українській школі-гімназії

Фото А. Саніка

ЧИТАЙТЕ
НА СТОР. 4:

«БУДЬТЕ ВЧИТЕЛЕМ,
ЯК ШЕВЧЕНКО!»

ЗІ СТАЛІНИМ
ДО ШКОЛИ

ЗАМІСТЬ УРОКІВ —
СТРАЙК

ВІН БУДУВАВ МОСТИ ДУХОВНОГО ЄДНАННЯ

4 вересня — день народження Юнуса Кандима, визначного кримськотатарського поета, перекладача, публіциста, заслуженого діяча мистецтв України, члена Національної спілки письменників України. Цієї осені йому виповнилося б лише 54 роки... Але невблаганна смерть настигла його 20 березня 2005 року на 46-му році життя. Відносно ще дуже молодим він пішов за вічну межу, устигнувши зробити немало для своєї кримськотатарської літератури, для її якнайшвидшої інтеграції у велику українську літературу після того, як депортований сталінським режимом з Криму до Узбекистану кримськотатарський народ почав на початку 90-х років вертатися до Криму.

Народжений у депортації, в радгоспі Аккурган, що в Узбекистані, 4 вересня 1959 року від матері — кримської татарки Наджіє родом з села Уркуста, поблизу Севастополя, яка так само зазнала депортації, та батька — туркмена за національністю Ураза Кандимова, який теж був у вигнанні, Юнус після закінчення школи в Аккургані вступив на навчання до Ташкентського державного педагогічного інституту ім. Нізамі, де вивчав кримськотатарську філологію.

Навчаючись в інституті, Юнус захопився віршуванням, а вже перебуваючи на армійській службі, його вірші було видруковано в колективному збірнику молоді кримськотатарської поезії «Ластівки» (Ташкент, 1982).

Служити Юнусові випало в українському місті Жовті Води, біля якого колись у 1648 році козацькі війська Богдана Хмельницького разом із кримськотатарськими загонами розгромили польсько-шляхетське військо. Можливо, саме тоді, під час

солдатської служби в Жовтих Водах у Юнуса виник задум написати історичне дослідження про дружні стосунки запорожців і татар. На жаль, цей задум йому не пощастило здійснити, бо життя молодого кримськотатарського письменника виявилось занадто коротким. Додому ж після служби в Україні Юнус повернувся уже з чималим запасом знань української мови. І якщо мама Юнуса прищепила йому там, в далекому Узбекистані, любов до рідної кримськотатарської мови, до своєї батьківщини — Криму, то перебування в Україні під час солдатської служби посяло в його творчій неспокоїній душі зерна любові до української землі, її мови, її народу. Згодом ця любов яскраво проявилась в Юнусових перекладах творів українських авторів своєю

кримськотатарською мовою.

Після служби в армії Юнус Кандим 1983 року очолив відділ республіканської газети «Ленін байраги» («Ленінський прапор»), в якій ще 1979 року видрукував свій перший вірш, що називався «У читальному залі». Там, в Узбекистані, 1988 року побачила світ і його перша поетична збірка «Ти на море схожа». Назва дуже символічна, адже мріями, думками він був у Криму, марив кримським

степом, горами і найсвітлішим у світі Чорним морем. І коли стіна відчуження перед кримськими татарами під тиском надання прав і свобод депортованому народу рухнула, коли, нарешті, кримськотатарський народ добився довгожданого повернення до рідних батьківських місць, Юнус разом зі своїми співвітчизниками в 1989 році переїхав до Криму. Спочатку, поселившись в селищі Зуя, що за 20 кілометрів від Сімферополя, влаштувався на роботу в редакцію газети «Достлук» («Дружба»). Згодом стає власним кореспондентом газети «Яни дюнья» («Новий світ»). А через якийсь час, взявши діляночку землі під забудову в селі Бітак, що в околицях Сімферополя, заохотив удвох з молодшим братом Муратом зводити власне житло.

У 1993-1996 роках Юнус Кандим працював на посаді голови Кримського фонду культури. Клопітка це була робота, потребувала чимало сил та

енергії. З одного боку — це вибивання грошей на проведення різноманітних мистецьких свят, це й піклування про долю майбутніх мистецьких кадрів... З іншого — часті візди до Києва, зустрічі та спілкування не лише на мистецькі, а й на літературні теми з Іваном Михайловичем Дзюбою, тодішнім міністром культури України. А згодом — знову робота в редакції газети «Яни дюнья», а з лютого 2001 року і до останніх днів свого життя обіймав посаду завідувача редакційно-видавничого відділу, провідного редактора Всеукраїнського інформаційно-культурного центру в Сімферополі.

(Продовження
на 8-9-й стор.)

4 820157 1940020 36

КРИМСЬКА СВІТЛИЦЯ

ЗАСНОВНИКИ:
Міністерство культури і туризму України,
Всеукраїнське товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка,
трудоий колектив підприємства «Об'єднана редакція газети «Кримська світлиця»

За вагомий внесок у справу українського національного відродження, розбудову та зміцнення Української держави редакція газети "Кримська світлиця" нагороджена медаллю Всеукраїнського товариства "Просвіта"
"БУДІВНИЧИЙ УКРАЇНИ"

Головний редактор
Віктор КАЧУЛА

Газета зареєстрована Міністерством юстиції України
Ресстраційне свідоцтво КВ № 12042-913ПР від 30.11.2006 р.
Індекс: 90269

Редакція не завжди поділяє думки авторів публікацій, відповідальність за достовірність фактів несуть автори.
Рукописи не рецензуються і не повертаються. Листування з читачами - на сторінках газети.
Матеріали для друку приймаються в електронному вигляді. Редакція залишає за собою право скорочувати публікації і редагувати мову.

ТЕЛЕФОНИ:
головного редактора - (067) 650-14-22 (050) 957-84-40

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ:
95006, м. Сімферополь, вул. Гагаріна, 5, 2-й пов., к. 13 - 14
e-mail: kr_svit@meta.ua
http://svitytsia.crimea.ua
Друкарня: ТОВ «ВПК «Експрес-Поліграф» вул. Фрунзе, 47-б м. Київ, 04080
Тираж — 2000

ВИДАВЕЦЬ -
ДП «Національне газетно-журнальне видавництво»
Генеральний директор Олександр БІЛАШ
03040, м. Київ, вул. Васильківська, 1, тел./факс (044) 498-23-65
Р/р 37128003000584 в УДКСУ у м. Києві МФО 820019
код ЄДРПОУ 16482679
E-mail: vidavnicтво@gmail.com

ПРЕЗИДЕНТ ЗАКЛИКАВ РАДУ НЕ ГАЛЬМУВАТИ РЕФОРМИ І ПРИЙНЯТИ ЄВРОЗАКОНИ

Президент України Віктор Янукович розпочав виступ на відкритті третьої сесії парламенту сьомого скликання закликом до об'єднання навколо ухвалення євроінтеграційних законів та модернізації економіки. Він сподівається на порозуміння між політичними силами, зазначивши, що, «на жаль, попередня сесія ВР була часом втрачених можливостей і, як наслідок, ми втрачаємо темп реформ, який ми взяли ще в 2010-2012 роках».

«Пропоную, щоб усі парламентські сили знайшли порозуміння щодо вирішення двох ключових стратегічних завдань», — підкреслив В. Янукович. Він зазначив, що найпершим і найбільш актуальним питанням для цієї сесії ВР є ухвалення пакету законів, які сприятимуть просуванню України в європейському напрямку.

«Це домашнє завдання, яке має виконати український парламент напередодні Вільнюського саміту, аби Україна змогла підписати Угоду про асоціацію з ЄС і розширену угоду про зону вільної торгівлі з ЄС», — наголосив В. Янукович.

Також він підкреслив, що спроба протиставити співпрацю з ЄС та «нашими стратегічними партнерами — Ро-

сійською Федерацією та країнами Євразійського співтовариства — безпідставні». Він вважає, що підписання угоди з ЄС відкриє нові можливості для співпраці в євразійському напрямку.

За словами В. Януковича, асоціація з ЄС потрібна «не владі чи опозиції, а асоціація потрібна Україні».

Крім того, Президент наголосив, що необхідно прискорити реалізацію економічних реформ в Україні, реформування судової системи, органів прокуратури та внутрішніх справ. Він запро-

понував парламенту якнайшвидше підтримати відповідний пакет законопроектів.

Глава держави заявив про необхідність вжити всіх заходів для якнайшвидшого ефективного впровадження нового Кримінального процесуального кодексу, законодавства про адвокатуру.

В. Янукович наголосив і на необхідності посилити контроль за державними фінансами через розширення функцій Рахункової палати, вдосконалення законодавства для боротьби з корупцією.

Також В. Янукович підкреслив, що другим важливим стратегічним завданням, яке потребує спільної роботи влади і опозиції, є прискорення модернізації економіки та продовження економічних реформ.

ЯКІСНА ОСВІТА — ЗАПОРУКА УСПІШНОСТІ ТА РЕАЛІЗОВАНОСТІ

Президент України Віктор Янукович привітав учнів, студентів та освітян зі святом 1 вересня та початком 2013/2014 навчального року. Про це повідомляє прес-служба Глави держави.

«Ми завжди з радістю, хвилюванням та надією зустрічаємо 1 вересня. Це свято символізує новий поступ, прагнення опанувати знання, уміння й навички, необхідні для досягнення кожним своєї мети... Бажаю учням і студентам, усім освітянам міцного здоров'я, щастя, наполегливості та наснаги».

На переконання Президента, якісна освіта в сучасному світі — запорука успішності та реалізованості.

«Саме тому підвищення її доступності та конкурентоспроможності є сьогодні безумовним пріоритетом державної політики. У цьому напрямку ми вже маємо позитивні зміни», — наголосив Віктор Янукович.

За його словами, інтеграція України в міжнародний освітній простір вимагає нових конструктивних ідей і спільних дій, які забезпечать відповідність вітчизняної освітньої галузі запитами особистості, вимогам суспільства та кращим європейським стандартам.

УРОК ГОРДОСТІ ЗА УКРАЇНУ

Шевченківський урок символічно відкрив новий навчальний рік в українських школах, адже наступного року ми відзначимо 200-річчя від дня народження Великого Кобзаря. На цьому наголосив Президент України Віктор Янукович у зверненні до учнів з нагоди Всеукраїнського телевізійного Шевченківського уроку.

«Геніальний поет, письменник, художник та етнограф Шевченко — без перебільшення один з духовних атлантів нашої держави, великий патріот, який присвятив усе своє життя Україні. Нинішній Шевченківський урок — це перший ваш урок гордості за власну державу та свій народ. Це — лише початок вашого великого шляху пізнань рідної землі, її історії та культури», — зауважив Президент, звертаючись до школярів.

ПЕРЕСТАРАЛИСЯ?..

У КРИМУ ПАРТІЮ РЕГІОНІВ РЕКЛАМУЮТЬ ...В ШКІЛЬНИХ ЩОДЕННИКАХ

У щоденниках кримських школярів міститься реклама народних депутатів від Партії регіонів. Дизайн розроблений кримським Міністерством освіти.

Як пишуть «Аргументи тижня — Крим», поряд із зображенням Президента Віктора Януковича та його соціальних ініціатив, привітанням голови Ради міністрів Анатолія Могильова, а також фотографіями різних кримських чиновників і відомих спортсменів внизу на 9-ти сторінках 48-сторінкового щоденника також розміщені фото народних депутатів від Партії регіонів, обраних за мажоритарним округом у Криму.

Крім ілюстрацій, тут міститься опис «одного з напрямків діяльності народного депутата». «Закупівля спортивного інвентарю, придбання сучасної інформаційної техніки, музичних інструментів для навчальних закладів автономії є одним із напрямків діяльності народного депутата України Григорія Груби», — зазначено, зокрема, у щоденнику.

Видання зазначає, що обкладинка щоденника, виконана у синьо-білих відтінках, нагадує обкладинку брошури Партії регіонів під час різних виборчих кампаній. Щоденник кримського школяра до 1 вересня мали отримати безкоштовно всі учні 1-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів автономії.

<http://gazeta.ua>

РОСІЯ ПРОГРАЄ ГЕОПОЛІТИЧНУ ВІЙНУ ЗА УКРАЇНУ

Росія програє Євросоюзу геополітичну війну за Україну, а торговельний тиск Москви на Київ, покликаний відвернути Україну від євроінтеграції, призвів до зворотної реакції. Про це в коментарі РАР заявив колишній посол США в Україні, експерт наукового центру The Brookings Institution у Вашингтоні Стивен Пайфер.

«Росія хоче зробити з тиску на Україну геополітичну війну. Проте думаю, Росія програє цю війну, оскільки українці зрозуміли, що означає надмірне зближення з Росією. У Києві за останній тиждень спостерігається підтвердження проєвропейських намірів», — зазначив Пайфер.

На думку колишнього пос-

ла США в Україні, українська влада сподівалася на поєднання поглиблених відносин з ЄС з одночасним утриманням хороших стосунків з Росією. Проте останні погрози Москви у бік Києва з торговельними наслідками у випадку підписання Угоди про асоціацію України з ЄС свідчать про намагання Кремля змінити цей розрахунок української влади.

«Москва говорить Києву: ні, ви не можете (підписати асоціацію) — ред.), будуть наслідки у випадку підписання угоди», — наголосив Пайфер.

Колішній посол США в Україні вважає, що погрози Росії у бік Києва відповідають російській стратегії останніх 20-ти років щодо най-

ближчих сусідів. На його переконання, президент Росії Володимир Путін не прагне відновлення Радянського Союзу, але очікує, що сусідні країни, наприклад Україна чи Азербайджан, братимуть до уваги інтереси Кремля.

«Думаю, що продовжуючи цю політику тиску, Росія приклала руку до того, що сусідні країни почали шукати контактів із зовнішнім світом, який дасть їм більше поля для маневру. Україна є прикладом цього», — наголосив Пайфер. На думку експерта, ця тактика Росії може мати вплив на Євросоюз, де у світлі тиску Росії на Україну посилюється позиція прихильників підписання Угоди про асоціацію з Україною.

АНОНС! 10 вересня 2013 року о 14.00 у виставковій залі ДО «Всеукраїнський інформаційно-культурний центр» (м. Сімферополь, вул. Павленка, 48) відбудеться відкриття виставки «ПОВЕРНЕННЯ ЗДА-ЛІВКУ». Це перша в Криму персональна виставка кримськотатарського художника Османа Чубарова. Меморіальна експозиція, присвячена 90-річчю з дня народження (1923-

2003 рр.), складається з творів живопису та графіки. О. Чубаров, який закінчив Ленінградський інститут живопису та архітектури ім. І. Рєпіна, протягом багатьох років жив і творив у Чечено-Інгуській Республіці Російської Федерації. Помер у Криму. Вхід вільний. Ласкаво просимо!
Телефон для довідок: 54-23-50 (ДО «ВІКЦ»).

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ВІДКРИЛО «ГАРЯЧУ ЛІНІЮ»

Міністерство освіти відкрило телефонну «гарячу лінію», куди батьки школярів можуть поскаржитися на організацію навчання у школах. Про це Укрінформу повідомили у прес-службі Міністерства освіти.

Свої скарги та пропозиції батьки учнів початкової школи (1-4 класи) можуть висловити за телефоном 481-47-68, старших класів — за телефоном 481-32-07.

СУДИ НАШІ...

НА ПАНІНА ВІДКРИЛИ СПРАВУ ЗА РОЗПАЛЮВАННЯ МІЖНАЦІОНАЛЬНОЇ ВОРОЖНЕЧІ

У Криму міліція відкрила кримінальне провадження за фактом розпалювання міжнародної ворожнечі російським актором Олександром Панініним через його висловлювання на адресу кримських татар після ДТП під час гастролей на півострові.

Як повідомила УНІАН прес-офіцер Кримського головного управління МВС Ольга Богославська, провадження відкрив Алуштинський міськвідділ міліції за статтею 161 ККУ (розпалювання національної ворожнечі та ненависті). Розслідування почате після звернення лідера фракції «Курултай-Рух» у Верховній Раді Криму, першого заступника голови кримськотатарського Меджлісу Рефата Чубарова до кримської прокуратури.

Як повідомила УНІАН прес-секретар прокурора Криму Наталія Бояркіна, прокуратура передала звернення до міліції.

Як повідомляв УНІАН, міліція

відкрила кримінальне провадження за статтею «хуліганство» після аварії в Криму за участю Паніна, яка викликала резонанс у пресі через висловлювання актора про другого учасника ДТП — кримського татарина. Пізніше Паніна вибачився за свої слова, зазначивши, що журналісти перекрутили їхню суть. Меджліс вибачення не прийняв і вимагав суду для актора. Голова Ради міністрів Криму Анатолій Могильов також засудив висловлювання Паніна.

СУД ВИНІС ВИРОК ТІТУШКУ

Шевченківський районний суд міста Києва затвердив мирову угоду про перемір'я та засудив Вадима Тітушка до двох років умовного покарання за хуліганські дії, вчинені стосовно журналістів 18 травня на мітингу опозиції.

Як передає кореспондент УНІАН, інших обвинувачених Сергія Приходька та Михайла Пшука засуджено до 1,5 року умовного покарання.

Також суддя Лариса Радущька постановила стягнути із засуджених на користь постраждалої журналістки Ольги Снісарчук майнову шкоду в розмірі 707 грн. 20 коп., а на користь постраждалого фотокореспондента

Владислава Содея — 1 тис. 613 грн.

Крім того, за рішенням суду Тітушко має виплатити обом постраждалим по 11 тис. грн. компенсації за моральну шкоду, а Пшук та Приходько солідарно — по 4 тис. грн.

Як повідомляв УНІАН, 18 травня 2013 року в Києві проходили акція опозиції «Вставай, Україно!» й антифашистський марш, організований Партією регіонів.

Біля будівлі Головного управління МВС у Києві на вулиці Володимирській молодики спортивної статури побили журналістку «5-го каналу» О. Снісарчук і фотокореспондента газети «Коммерсант-Україна» В. Содея, які знімали бійку.

За підозрою в нападі затримали жителя Білої Церкви Тітушка (прізвисько — «Румун»). Він був у складі групи з 50 осіб, які влаштували бійку зі «свободівцями» на Великій Житомирській.

Пізніше міліція затримала й висунула обвинувачення ще трьом особам: Приходьку, Андрію Ярошенку і Пшуку, їхні справи об'єднали зі справою Тітушка.

30 серпня Тітушко, Пшук і Приходько та Снісарчук і Содей у залі

судового засідання підписали мирову угоду, за умовами якої Тітушко, Приходько та Пшук у присутності телекамер публічно вибачилися перед потерпілими.

ДВА РОКИ УМОВНО — ЗА «ЯЄЧНУ АТАКУ»

Два роки ув'язнення (умовно) присудив суд чотирьом членам націоналістичної організації «Тризуб» за хуліганські дії щодо дуету Потапа і Насті.

Як повідомляє кореспондент Укрінформу, засуджені мають сплатити 700 гривень за експертизу яєць, яку проводила міліція під час розслідування справи. Самі яйця, точніше, шкаралупа від них, що як речовий доказ зберігалася в міліції, мають бути знищені.

Водночас суд не передбачив компенсаційні виплати організаторам концерту, котрі вимагали виплатити їм 16 тис. грн. за нібито пошкоджену яйцями апаратуру.

Нагадаємо, на початку квітня цього року під час концерту Потапа і Насті Каменських у Палаці культури «Березиль» у Тернополі «тризубівці» закидали їх яйцями.

УРЯД СХВАЛИВ ПРОЕКТ ЗАКОНУ «ПРО КОНЦЕПЦІЮ ДЕРЖАВНОЇ ЕТНОНАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ»

Уряд схвалив проект Закону України «Про Концепцію державної етнополітичної політики України», який найближчим часом буде винесено на розгляд Верховної Ради України, — про це повідомив міністр культури України Леонід Новохатько. Проект Закону визначатиме основні принципи, мету, завдання та напрями державної етнополітичної політики України.

Міністр повідомив, що у законопроекті етнополітична політика розглядається як складова частина державної політики, спрямована на створення умов для гармонійного розвитку української нації, корінних народів і національних меншин в українському суспільстві.

Схвалений урядом проект Закону враховує міжнародні норми та стандарти у сфері захисту прав і свобод людини і громадянина та вказує стратегічні напрями розвитку етнополітичних відносин в Україні.

«Це ще один крок на шляху вдосконалення українського законодавства та адаптації його до міжнародних норм і стандартів, на яких постійно наголошують такі впливові міжнародні органи, як Венеціанська комісія ПАРЄ та ОБСЄ», — підкреслив міністр.

Поданим законопроектом передбачається ухвалення Верховною Радою України Концепції державної етнополітичної політики України. У Концепції конкретизуються зафіксовані Конституцією

України принципи і положення державної політики у сфері міжнародних відносин.

«Конституція України ввела в правове поле поняття «український народ», «українська нація», «національні меншини» та «корінні народи». Однак на сьогодні правовий статус цих термінів на законодавчому рівні не визначений. Саме тому в проекті Концепції дається визначення цих термінів, а також термінів: «державна етнополітична політика України», «етнічна ідентичність», «етнічна спільнота», «етнополітичні відносини», «етнос», «закордонний українець», «ксенофобія», «національно-культурна автономія», «толерантність», — повідомив Леонід Новохатько.

Концепція також стане методологічною основою оновлення та розвитку вітчизняного законодавства у сфері міжнародних відносин, передусім, Закону України «Про національні меншини в Україні».

Проектом Концепції передбачені механізми реалізації державної етнополітичної політики та визначені її основні напрями у різних сферах суспільного життя (політико-правовій, культурно-гуманітарній, інформаційній та сфері зовнішньої політики).

«Ми сподіваємось на ухвалення Закону України «Про Концепцію державної етнополітичної політики України». Адже його реалізація забезпечить вільний розвиток

особистості громадян України усіх національностей та допоможе у налагодженні ефективного діалогу держави і громадянського суспільства», — підкреслив міністр.

ДОВІДКОВО. Проект Закону України «Про Концепцію державної етнополітичної політики України» розроблено Міністерством культури України на виконання Указу Президента України від 14 травня 2010 року № 615 «Про додаткові заходи з облаштування кримських татар, інших осіб, депортованих за національною ознакою, та їхніх нащадків, які повернулися чи повертаються на постійне місце проживання в Україну» та рішення Ради національної безпеки і оборони від 17 листопада 2010 року «Про виклики та загрози національній безпеці України у 2011 році», уведеного в дію Указом Президента України від 10 грудня 2010 року № 1119, а також відповідних доручень уряду.

Варто зазначити, що протягом останніх десяти років не раз здійснювалися спроби підготовки та винесення на розгляд Верховної Ради України проекту Закону України «Про Концепцію державної етнополітичної політики України».

Мінікультури доопрацювало законопроект відповідно до ухвалених у 2012 році Законів України «Про громадські об'єднання», «Про засади державної мовної політики», «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо діяльності Міністерства юстиції України, Міністерства культури України, інших центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовується та координується через відповідних міністрів».

АКТ ВАНДАЛІЗМУ НА МІСЦІ МАЙБУТНЬОГО ГРЕКО- КАТОЛИЦЬКОГО ХРАМУ В ЯЛТІ

24 серпня 2013 року, у 22-у річницю Незалежності України, надійшла інформація про те, що напередодні на земельній ділянці, запроектованій під будівництво греко-католицького храму в м. Ялта (10-й мікрорайон), стався акт вандалізму. За словами адміністратора громади перенесення мощей Миколая Чудотворця о. Ігоря Гаврилів, замок на вхідних воротах до ділянки було зірвано й кинуте на землю, натомість на воротах висів новий замок; також на ділянці панував безлад. Невідомі зловмисники не лише позривали окремі дерева, що росли на території ділянки, а й вирвали та викинули на смітник хрест, встановлений 2005 р. в пам'ять освячення місця.

На виклик пароха приїхала оперативна група та зафіксувала факт вандалізму. За свідченнями очевидців, якісь незнайомі їм люди «господарювали» на ділянці кілька днів, скориставшись відсутністю священика. Себе вони назвали новими господарями цієї ділянки.

24 серпня хрест був відновлений і встановлений на місце. В освяченні відновленого після осквернення хреста взяли участь представники греко-католицької громади Ялти і сестри-монахині зі Згромадження святого Йосипа. Землю під будівництво храму —

ділянку на сейсмічно нестабільному ґрунті під опорною стіною, надану ялтинській греко-католицькій громаді після позитивного рішення Ялтинської міськради з цього приводу, — 22 травня 2005 року освятив євхарх Одесько-Кримський УГКЦ Владика Василь (Івасюк). До того часу з проханням виділити земельну ділянку для будівництва власної святині громада оббивала пороги місцевої влади з 1992 року. Проте вже за деякий час надія громади на довгоочікуване будівництво омріяної святині пригасла через низку судових позовів щодо легі-

тимності рішення Ялтинської міськради стосовно надання землі греко-католикам. Судові процеси з цього приводу, спровоковані через відкритий лист мешканців Ялти з різкими висловлюваннями «проти виділення земельної ділянки і будівництва греко-католицьких (уніатських) культових споруд на території Великої Ялти», провадяться й досі. По суті, подібні акції є не лише проявом нетерпимості стосовно парафії УГКЦ, а й відвертим декларуванням небажання присутності українців у Криму.

13 червня 2011 року в районі пансіонату «Прибережний» (м. Ялта, АР Крим) відбулося освячення невеликого за розмірами храму на честь Пресвятої Трійці, який будувався 10 місяців за підтримки родини Петра та Оксани Токачів, котрі, перейнявшись майновими проблемами ялтинських греко-католиків, використали приватну земельну ділянку для того, щоби власним коштом побудувати на ній храм у подарунок вірянам-землякам. Поява на півдні Криму на той час єдиного в регіоні греко-католицького храму стала приємною несподіванкою для багатьох вірян УГКЦ та

інших конфесій, а також для людей доброї волі з огляду на умови функціонування кримських греко-католицьких громад, яким місцева влада відмовляє в праві на зведення власного храму в силу тих чи інших обставин. Зокрема, через чималу кількість ялтинських греко-католиків (близько двохсот родин) гостро стоїть питання будівництва додаткового храму безпосередньо в Ялті.

Актуальними лишаються слова почесної голови Союзу українців Севастополя п. Богдани Процак: «Різним конфесіям інших національностей землі під будівництво церков дають легко, а ось нам треба довго боротися. Ще й до того ж доводиться терпіти ідеологічні напади і хуліганські шовіністичні прояви ворожості. Проте, дотримуючись законів Святого Писання, несемо свій хрест і збираємося великою кількістю в тісних приміщеннях, прославляючи Господа Бога, маючи надію, що права українських християн в Україні такі будуть захищені».

Прес-служба Кримського деканату Української греко-католицької церкви
ugcc-yalta.org.ua

ВІЙСЬКОВІ СТАЛИ ФАХІВЦЯМИ З ІНФОРМАЦІЙНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

У кримському містечку Бахчисарай відбулася урочиста церемонія випуску слухачів першого набору в рамках спільного проекту Міністерства оборони України та Організації з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ) «Допомога в соціальній адаптації звільненим військовослужбовцям Збройних Сил України» за програмою «Інформаційний менеджмент».

Відповідно до заяви Міністерства соціальної політики України та за згодою Міністерства оборони України протягом 3 місяців у Бахчисарай 30 військовослужбовців частин Бахчисарайського гарнізону, що планують найближчим часом завершити військову служ-

бу та звільнитися у запас, проходили професійну підготовку за програмою «Інформаційний менеджмент». Ці курси проводились в рамках спільного проекту Міністерства оборони України та Організації з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ) «Допомога в соціальній адаптації звільненим військовослужбовцям в о с л у ж б о в ц я м Збройних Сил України».

Заняття зі слухачами, які проходили протягом 500 навчальних годин, проводили викладачі Севастопольського економіко-гуманітарного інституту Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. За програмою підготовки військовий вивчали

менеджмент, маркетинг, сучасні інформаційні технології, ділову англійську мову. Головною метою навчання було підготувати слухачів до самостійного ведення бізнесу. Координатором проекту виступила громадська організація «Ліга офіцерів Севастополя».

Як підкреслив менеджер проектів ОБСЄ в Україні у військово-політичній сфері Олександр Гладкий, цей проект було започатковано у 2004 році. За час, що минув, перепідготовку пройшли вже понад 7500 військовослужбовців та членів їхніх сімей. Сьогодні це один із найбільших міжнародних проектів у сфері соціальної адаптації.

З 2011 року триває поступова передача проекту з адаптації військовослужбовців українській стороні, в середньому 10% за рік. На сьогоднішній день Україна вже отримала 30% проекту, але з огляду на Державну програму реформування і розвитку Збройних Сил України на 2013-2017 роки у зв'язку з інтенсивною реформою ві-

чизняного війська Міністерство соціальної політики України звернулося до ОБСЄ з проханням призупинити поступову передачу до 2017 року, а потім передати всю програму одразу.

Як повідомив начальник відділу адаптації військовослужбовців, звільнених у запас, Міністерства соціальної політики України Максим Андросенко, на сьогоднішній день міністерством роз-

роблена «Концепція Державної програми соціальної та професійної адаптації військовослужбовців». Після її затвердження Кабінетом Міністрів України буде розроблена відповідна програма, яка дозволить розпочати перепідготовку військовослужбовців за кошти Державного бюджету України.

У церемонії першого випуску взяли участь командири частин Бахчисарайського гар-

ПРОКУРАТУРА ВИЯВИЛА ПОРУШЕННЯ...

За результатами прокурорських перевірок у сфері додержання прав дітей на відпочинок та оздоровлення, виявлено численні порушення у діяльності Міністерства соціальної політики. Зокрема, встановлено, що оздоровчі послуги отримали лише 23% дітей-інвалідів. Про це УНІАН повідомили у відділі зв'язків із засобами масової інформації Генеральної прокуратури України.

В ГПУ нагадують, що цього літа потребувало оздоровлення понад 4 млн. дітей шкільного віку. Скористатися відпочинком у заміських таборах змогли лише 25% з них, ще половина відвідувала заклади денного перебування, тимчасово створені у школах, інтернатах, дитячих садках, у яких умови не сприяють відновленню здоров'я підлітків.

ГПУ наголошує, що всупереч вимогам Закону України «Про оздоровлення та відпочинок дітей» не охоплені оздоровленням діти віком від 4 до 6 років та молодь від 17 до 18 років, яких у державі більше 1 млн. осіб.

Такий стан справ склався внаслідок того, що центральними органами влади та органами місцевого самоврядування не вжито достатніх заходів до розвитку дитячих оздоровчих закладів, мережа яких на сьогодні складає 803 установи, та не створено в них безпечних умов.

У прокуратурі зауважують, що Міністерство соціальної політики зволікає з розробкою Державної цільової програми оздоровлення та відпочинку дітей і розвитку мережі дитячих оздоровчих закладів. Для санаторно-курортного оздоровлення дітей, постраждалих унаслідок Чорнобильської катастрофи, яких в Україні майже 500 тис., Міністерством соціальної політики закуплено лише 58 тис. путівок, або для кожної дев'ятої такої дитини.

За результатами перевірки, прокуратура розпочала 6 кримінальних проваджень за фактами направлення до оздоровчих установ за державні кошти дітей, які не мали пільг. Також встановлено, що органи виконавчої влади допускають незаконну оренду або використання земель і майна заміських оздоровчих закладів. За такими фактами розпочато 12 кримінальних проваджень, заявлено 2 позовів щодо попередження відчуження майже 22 гектарів земель дитячих закладів.

У дитячих оздоровчих виявлено факти неякісного харчування дітей, незадовільних умов їхнього проживання, неналежної організації дозвілля підлітків.

Через бездіяльність органів влади Закарпатської, Івано-Франківської, Сумської областей, міст Києва та Севастополя цього року не забезпечено оздоровлення понад 2 тисяч дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.

ГПУ повідомляє, що міністру соціальної політики Наталії Королевській внесено подання про усунення порушень.

Олексій МАЗЕПА,
підполковник
м. Сімферополь

«БУДЬТЕ ВЧИТЕЛЕМ, ЯК ШЕВЧЕНКО!»

Дітей не обманути. Вони інтуїтивно відчувають фальш, лицемірство. Тому й тягнуться їхні душі до справжнього, неподкупного.

Таким є Тарас Григорович Шевченко: справжній, близький їм духовно. У цьому я ще раз

пересвідчилася, коли провела перший у цьому навчальному році урок, присвячений 200-річчю нашого Кобзаря.

А допомогла мені в цьому «Кримська світлиця». Прочитала в газеті за 23 серпня публікацію «Шевченкові автопортрети» і віршовані

підписи-коментарі до них Адлера Короліва. Вирішила взяти цю газету на урок і дати почитати дітям. А тоді запропонувала моїм восьмикласникам відповісти на запитання: який з восьми опублікованих у «Світлиці» автопортретів Шевченка найбільше їх вразив і чому?

Практично всі учні «проголосували» за «наймолодший» автопортрет 1840 року — напевне, це законірно. Вразили не подіячому практично роздуми учнів над долею геніального художника і поета: вони щиро вірять у те, що якби вибрав юний Тарас у житті безтурботний шлях, малював би багатьма портрети і не писав проти влади, то був би багатий і щасливий... Напевне, не один ще урок, вчитуючись у Шевченкові твори, діти будуть переконуватися, що

саме страждання і прагнення захистити ближнього від несправедливості світу цього («возвеличу малих отих рабів німих і на сторожі коло них поставлю Слово...») народжує геніїв.

Поки учні вибирали кращий автопортрет і «радили» Тарасові Григоровичу, як би він мав писати, щоб не мати проблем з царями і панями, все було легко, просто й невимушено. Та справжні муки творчості почалися, коли я запропонувала учням самим намалювати щось схоже на автопортрет і написати простенький віршик. Ось тут усі й зрозуміли, що до геніїв нам ще рости й рости!

Але втішає вже те, що кожен на цьому уроці хоча б спробував осягнути велич Шевченка і ту ношу генія, яку Бог покладає на долю обраних. Ну, а написані експромтом кілька ря-

Настя Шевчук

Станіслав Ткаченко

дочків восьмикласниці Валі Вишневецької просто розчулили і окрилили:

Будьте Вчителем,

як Шевченко,

Щоб вас діти поважали.

Будьте таким Учителем,

Щоб вам довіряли!

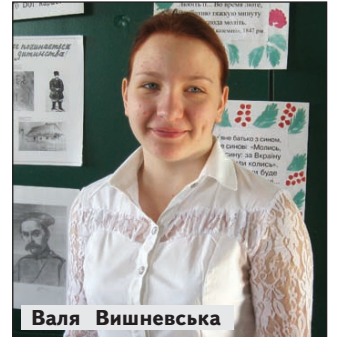
Галина КАЧУЛА,

учитель української

мови та літератури НВК

«Школа-гімназія № 25»

м. Сімферополь

Валія Вишневецька

В Україні знову продають шкільні зошити із зображеннями Сталіна, Леніна, Мао Цзе Дуна та інших комуністичних вождів. Такі зошити, як і торік, можна купити в Києві, Донецьку та інших українських містах. Зокрема, їх можна придбати за 8-10 гривень за штуку на столичному ринку Петрівка або замовити в інтернет-магазинах. На думку деяких експертів, такий продаж є антидержавним кроком. Натомість комуністи вітають подібну практику і стверджують, що «без Сталіна не було б України».

Серія зошитів «Контраверсійні лідери» (Володимир Ленін, Йосип Сталін, Фідель Кастро, Мао Цзе Дун, Че Гевара...) з біографіями та описом діяльності цих діячів є у вільному продажу для українських школярів. Виробником такої продукції є дніпропетровська компанія «Полісвіт», яка виконує замовлення московської торгової компанії «Альт». Усередні зошита, під місцем для нотаток є невеличкий текст від компанії «Альт». Зокрема, про Сталіна сказано, що на період його перебування при владі припадає «низка найважливіших подій в історії СРСР і світу в ХХ столітті». Ці події перелічені, зокрема: «Основний внесок народів СРСР у розгром фашизму, створення крупного механізованого сільського господарства, масовий трудовий і фронтний героїзм». Хоча у цій передмові згадали і про голод у 1932-1933 роках «на частині території СРСР», встановлення диктаторського режиму, масові репресії, депортації народів. Шодо такого дизайну зошитів зазначено: «Ми раді, що ви поділяєте наші ідеали».

Чи купувати «Контравер-

сійних лідерів» — особистий вибір кожного. Контролювати цей процес мають у школі, а не на ринках, стверджує продавець одного зі шкільних київських ярмарків на Петрівці. «Я не можу радити школярам — купувати ці зошити чи ні, все залежить від вчителів», — каже він.

Представники компанії «Полісвіт» і «Альт» коментувати друк цієї продукції відмовились, пославшись на не-

компетентність. «Що нам замовили — те й друкуємо». Такі зошити видавали і торік... «Я хочу вірити, що це халатність, а не державницька політика»

ЗІ СТАЛІНИМ ДО ШКОЛИ

створення прозорим, а найкраще, як у європейських країнах, щоб це робили незалежні від міністерства інституції, які б надавали такий дозвіл і перевіряли навчальні матеріали на наявний в них зміст, чи відповідає він програмі і взагалі державницькій позиції України, — тоді ми б не мали таких проблем у цій сфері. Частина матеріалів взагалі хаотично прода-

ється на ринку, і ніхто не дбає про їхній зміст. Я хочу вірити, що це лише халатність, а не державницька політика», — сказала Л. Гриневич. На прохання Радіо «Свобода» надати коментар щодо розповсюдження в Україні «сталінських зошитів» у прес-службі Міністерства освіти заявили про готовність відповісти пізніше, лише після офіційного запиту.

А раніше прес-служба Мін-освіти запевняла, що до друкованої продукції із комуністичними вождями не має жодного стосунку. За законом, Міносвіти не може сертифікувати таку продукцію, тим більше перевіряти, що потрапило до торговельної мережі.

«Не було б Сталіна — не було б нашої країни!» Натомість секретар парламентського комітету з питань науки і освіти, комуніст Олександр Зубчевський вважає, що продавати «ленінсько-сталінські» зошити «доцільно і дуже корисно», адже без Сталіна «не було б ані Європи, ані України».

«Сталін відіграв велику роль у розвитку нашої країни, в об'єднанні українських зе-

мель. За часів Сталіна Україна стала цілісною країною з тими кордонами, які існують і нині. Тому немає нічого поганого, що зошити із зображенням Сталіна, Леніна та інших керівників Радянської держави є у вільному продажу на території нашої країни. Історія розставить все по своїх місцях! Терпіти Україна досі не дотягує до того рівня, на якому вона була за радянських часів. Сталін — визнаний світовий лідер. Сталін, як і радянський народ, очолюваний ним, відіграв основну роль у перемозі над фашизмом. Це найголовніше. Не було б Сталіна — не було б Радянської держави, і сьогодні не було б ані нашої країни, ані Європи!», — заявив Олександр Зубчевський.

Кількість людських втрат України від Голодомору — понад 10 мільйонів осіб Кількість людських втрат України від Голодомору 1932-1933 років складає понад 10 мільйонів осіб. Таких висновків дійшов три роки тому Апеляційний суд Києва, вивчивши матеріали кримінальної справи за фактом скоєння геноциду в Україні. Про це повідомляв тодішній голова СБУ Валентин Наливайченко.

За оприлюдненими ним матеріалами, із понад десяти мільйонних втрат майже чотири мільйони осіб померли безпосередньо від голоду і шість мільйонів складають ненароджені. Апеляційний суд також установив, що метою злочинних дій комуністичної верхівки СРСР на чолі з Йосипом Сталіним зі вчинення штучного голоду в Україні було придушення національно-визвольного руху. <http://www.radiosvoboda.org/content/article/25092669.html>

«ОПТИМІЗУВАЛИ» 12 ШКІЛ...

У Полтавській області у зв'язку з малою наповнюваністю учнями до початку навчального року закрито 12 шкіл. Як передає кореспондент УНІАН, про це 2 серпня на прес-конференції повідомив заступник голови Полтавської ОДА Олександр Коваль.

«Зменшення учнівського контингенту в Полтавській області послужило поштовхом для переведення дітей із 12 малокомплектних шкіл у села на навчання до установ освіти, які здатні дати якісну освіту», — сказав О. Коваль.

Він зазначив, що оптимізація шкіл у Полтавській області має вимушений характер і проводиться тільки за узгодженням з батьками.

«На сьогоднішній день всі батьки оптимізованих шкіл дали згоду на це. Влада ж, у свою чергу, взяла на себе питання підвезення дітей до базових навчальних закладів», — зазначив О. Коваль.

За словами чиновника, в школах, які довелося оптимізувати, залишалося по 10, а то й менше дітей.

Цього року в Полтавській області почали навчальний рік 707 шкіл. У перші класи в регіоні пішло 13 тисяч дітей.

ЗАМІСТЬ УРОКІВ — СТРАЙК

Понад дві сотні школярів у селі Раковець на Прикарпатті не пішли до школи цього навчального року. Батьки тримають дітей вдома, запевняючи — тільки так можуть вберегти їхнє здоров'я. За їхніми словами, в класах холодно, темно і вогко.

Тільки пішов у 1-й клас, хворів і хворів. Дало ускладнення на вухо. І він в мене не чує. Дали інвалідність в 2-му класі», — скаржиться мати школяра Світлана Волочій, повідомяє ТСН. Мати двох школярів Оксана Шудрава розповіла, що старша дочка заробила в школі хронічний піелонефрит. В молодшій є також запальні процеси дихальних шляхів.

Раковецька восьмирічка, в якій навчаються 203 дітей, розкидана у сімох будівлях. Початкові класи та група подовженого дня — у сільраді. Спортзал — у старій, столітній школі, яка не працює. Фізкультура у дітей буває, лише коли надворі тепло. Решта класів навчаються в колишній резиденції священика, поруч — цвинтар.

Батьки обурені, бо цього 1 вересня чиновники обіцяли їм вхід до нової школи, де два роки тому заклали її нарідний камінь. Фундамент — це все, що мають раківчани замість нової школи. Цього разу на зустрічі із селянами чиновники були вже не такі красномовні. Нічого конкретного так і не сказали. Мовляв, на нову школу потрібно майже 22 мільйони гривень.

«Повірте, буде поставлене питання вкотре і повторно перед Кабміном про виділення коштів на будівництво вашої школи», — запевняє голова Богородчанської райдержадміністрації Богдан Нагірний.

Тим часом директор школи запевняє, що до 1 вересня стару будівлю лагодили: підремонтували опалення, найбільш небезпечні приміщення закрили. Однак батьки переконані — це омана. Тож жителі Раковця збираються не пускати дітей до школи, поки не побачать у селі будівельників.

Маріуполь: ЗНАЧИТЬ, УКРАЇНА ЖИВА!

Дружно і злагоджено, як завжди, відзначили День незалежності в Маріуполі. Понад 60 осіб – українців за духом, а не за етнічними ознаками – зібрались у цей чудовий ранок на площі біля пам'ятника великому Тарасу Шевченку.

Гімн України, який люди виконували, приклавши правницю до серця, об'єднав представників різних політичних партій і просто перехожих. Поет Федір Шишман, що походить із греків Приазов'я, тільки повернувся до рідного міста з Львова, де брав участь у Світовому конгресі українців. Цей непересічний чоловік не лише чудово володіє українською мовою, але й має безсумнівний талант трибуна. Гучним, соковитим голосом він потужно прочитав власний вірш «Вставай, Україно!», що запалює серця:

Вставай, Україно, прийшла вже пора!

Вставай, Україно,

як довго ти спала!

Вставай, Україно, бо ти ще жива,

Цю мить, Україно, ти довго чекала.

А далі спільна молитва громади за рідну землю, за рідну державу разом з отцем Володимиром, священником УПЦ КП. Потім виступи керівника Маріупольської «Просвіти» Анатолія Мороза й представників «Батьківщини», «Свободи», котрі ще невпевнено володіють українською мовою, але намагаються її опанувати і в нашому зросійщеному місті. Разом із бардом українці співають улюблену пісню «Два кольори», читають власні вірші, кажуть про те, що хвилює кожного у цей непростий час, і знов і знов виголошують: «Слава Україні!», «Героям слава!».

Треба зазначити, що навіть у Донецьку, де мешкають голови біль-

шості українських партійних організацій, не проводяться такі широкі мітинги на честь українських свят. Так, українці збираються, але коли? Тоді, коли їх збирає на заходи влада. Але вона у Донецьку ходить на свята виключно під час свого робочого дня, тобто День незалежності відзначали 23 серпня замість 24-го, День Конституції – 27 червня замість 28-го, і так завжди. Цікаво, чи наслідились би ці чиновники у радянські часи відзначати день революції не 7 листопада, а 6-го, коли їм зручно за розкладом, зате на саме свято зникати на дачі або на море для відпочинку? Звісно, ні. Бо наступного ранку їх би вже чекало звільнення з посади. На жаль, Україна поки не настільки міцна, щоби позбавляти посад чиновників, які зневажають найголовніші дати рідної країни.

Але приємно, що кожного року збільшується кількість маріупольців, які шанують День народження рідної держави, що до нас приед-

нується молодь. Значить, Україна жива! Слава Україні!

Ірина МОЛЧАНОВА
м. Маріуполь

Космач: УРОЧИСТО І НАТХНЕННО...

Цього року, як ніколи, в Космачі відбулось чимало заходів, присвячених Дню незалежності України. Відсвіта космачани та гості зібрались біля пам'ятника «Борцям за волю України», до якого поклали вінок, а настоятель храму Святої Трійці отець Ігор Андрійчук відправив молебень за всіх тих, хто боровся

за волю і незалежність Вітчизни.

Опісля з вітальним словом виступили Космацький сільський голова Дмитро Походжук, голова Космацького осередку НРУ Василь Петрованчук, гість із Сумщини Віктор Громило, в'язень сталінських таборів Василь Гавришук. Представники демократичних організацій села по-

клали вінок до могили Січових стрільців.

Урочистості продовжились в Космацькому сільському будинку культури, де були святково прибрані зала і сцена, розгорнута виставка історичної літератури.

Діти поклали вінок до пам'ятника Тарасу Шевченку. До вже названих вище промовців приєдна-

лися голова Космацького осередку республіканської партії «Собор» Олексій Кушнірчук, який проголосив Слово про Україну; голова ради старійшин Космача Анна Боб'як, учитель-пенсіонери Іван Васкул та Олександр Кобиланський, член ради старійшин Космача Юрій Кравчук, депутат обласної ради Богдан Чупірчук. Депутат Космацької сільської ради Параска Костюк прочитала вірш Тараса Шевченка «Розрита могила», а місцевий поет Кирило Линдюк — свої поезії.

Цікаву концертну програму підготували учні Космач-Ставицької ЗОШ І-ІІ ступенів та вокальна група Космацького сільського будинку культури. Тож завдяки усім свято вийшло урочистим і натхненним.

Марія МОХНАТЧУК,
студентка факультету журналістики Львівського національного університету імені Івана Франка
с. Космач,
Івано-Франківська обл.

Німеччина: ВШАНУВАЛИ БОРЦІВ ЗА ВОЛЮ УКРАЇНИ

День незалежності Українська громада Німеччини відзначала разом з гостями з України — делегацією Історичного клубу «Холодний Яр» та ВО «Свобода». Так, з нагоди національного свята 24 серпня у Франкфурт-на-Майні було представлено фільм Романа Ковалю «Стеком і шаблею» (режисер і оператор Володимир Бондаренко). Прем'єра відбулася у протестантській церкві, пастор якої фрау Сілка Шром уже не один рік співпрацює з Українською громадою. Роман Коваль представив також свої книжки «Свято, що кличе до бою», «Михайло Гаврилко: і стеком, і шаблею», «Чорний Ворон: 5 біографій», «Кармелюки», «Іван Ремболович» та «Історію України-Русі» Миколи Аркаса.

У зустрічі взяли участь консул України у Франкфурт-на-Майні Володимир Кравченко, народний депутат України від ВО «Свобода» Олег Осуховський та заслужений діяч естрадного мистецтва Василь Панченко, який разом із солістом Франкфуртської опери Григорієм Кульбою створили прекрасний настрій українськими піснями. Пролунала в цей день і пісня про Україну у виконанні чотирирічного Станіслава. Її написала мама юного співака — джазова музикантка Наталя Кармазин.

На День незалежності до Франкфурта-на-Майні завітали й мешканці Штутгарта, Вюрцбурга, Гейдельберга, Гофгайма і Карбена. Від їхнього імені організатор зустрічі Олексій Ємельяненко висловив підтримку курсу України на зближення з Євросоюзом та підписання угод у Вільносі. В цей вечір

відбулася й радісна зустріч Романа Ковалю з україномовними земляками з Донецька Олександром та Ганною Калиновськими.

25 серпня у Мюнхені після недільного Богослужіння в соборі Покрови Пресвятої Богородиці і св. Апостола Андрія Первозванного отець Володимир Війтович привітав парафіян з головним святом України і запросив присутніх на урочистий захід з нагоди Дня незалежності в Українську домівку, що поряд з церквою. Свято почалося виконанням Українського гімну. Відкрив зустріч організатор заходу депутат Івано-Франківської міської ради від ВО «Свобода» Тарас Бережанський, який навчається в Німеччині. З Днем незалежності привітали українців консул Генерального консульства України в Мюнхені Ірина Лисенко та народний депутат України Олег Осуховський.

Роман Коваль представив українцям Мюнхена свої книжки. Слухаючи його розповідь про долі забутих героїв, багато хто впізнавав долі своїх родин, відтак не міг стримати сліз.

У той вечір чудово співали Василь Панченко та Григорій Кульба, який, зокрема, виконав пісні братів Лепких «Чуєш, брате мій» та «Реве та стогне Дніпр широкий» Тараса Шевченка.

Далі гості з України поїхали на цвинтар Вальдфрідгоф. Українка з Мюнхена Наталя Зубенко провела змістовну екскурсію. Делегація вшанувала могили командира сотні УСС Сократа Іваницького, вояка УСС Дам'яна Пеленського, стар-

шин УГА Михайла Проця та Івана Галушки, члена УВО та співзасновника ОУН і УГВР Зенона Пеленського, коменданта коша Карпатської Січі Степана Сулятицького, провідних діячів ОУН Степана Бандери, Ярослава Стецька, Степана Ленкавського та Івана Кашуби, командира Дружин українських націоналістів Євгена Побігушого-Рена, героїчних старшин дивізії «Галичина» Володимира Козака та Фелікса Кордуби, письмен-

ників Михайла Ломацького та Ростислава-Романа Ендика, засновника Української вільної академії на чужині Петра Курінного, Ігоря Зубенка та інших діячів. Біля пам'ятника полеглим за волю України хвилюю мовчання вшанували борців за Українську державність.

Під час поїздки до Німеччини гості поклали квіти до українських могил у Штутгарті та до пам'ятника полоненим українцям у Вецлярі (автор пам'ятника Михайло Парашук).

Велика подяка за організацію зустрічей голові Української громади Франкфурта-на-Майні Олексі Ємельяненку та його заступниці Ользі Пімпл, отаманові Вільного козацтва у Франкфурт-на-Майні Валерію Хлівному, його дружині Наталі, Русланові та Руслані Бондаренкам з Вінниччини, фрау Сілка Шром, Мар'яні Вільчук, Наталі Зубенко, панотцеві Володимиріві Війтовичу, Тарасові Бережанському та народному депутату України Олегові Осуховському!

Прес-служба
Історичного клубу «Холодний Яр»

Мюнхен. Біля могили Степана Бандери

ПОВНОГО НАРОДОВЛАДДЯ ЩЕ НЕМАЄ, АЛЕ ІДЕЯ ЖИВЕ

«Кримська світлиця» вже неодноразово писала про нашого давнього читача і вірного передплатника зі Щорса Павла Семененка. Ідею народоладдя мешканець одного з найпівнічніших районів Чернігівщини пропагує з початку 90-х років. Він і кримськими справами цікавиться, тому що усвідомлює: гармонія в країні залежить не стільки від політичного керівництва країни, скільки від рівня свідомості і активності народних мас. Якщо з останнім усе в порядку, то президент просто виконує волю народу. А куди ж йому дивитися? Коли ж маси пасивні, то тут взагалі важко щось передбачити. Тому мешканцю Сіверщини Павлові Дмитровичу Семененку до всього є діло.

І до Криму також. Нещодавно я отримав теплого листа від щорсівця:

«Сергію Івановичу, у ваших статтях відчувається турбота про наше суспільство. Ви хочете, щоб між громадянами України були взаєморозуміння і злагода. Справді, цього нам катастрофічно не вистає, особливо політикам. На мій погляд, так буде тривати доти, доки більшість українських громадян не об'єднаються в організаційно структуровані територіальні громади. Тобто громади за місцем проживання, — аби мати можливість на своїх зібраннях систематично спілкуватися і вирішувати спільні життєво важливі проблеми. Зрештою, аби стати реальним, а не декларованим джерелом і володарем політичної влади в країні. Навчитися формувати і контролювати органи місцевої, регіональної і державної влади. Ось тоді й реалізується провідна політична ідея українського народу: «принцип вічовий, принцип широкого демократизму і визнання рівного політичного права для кожної одиниці суспільства» (цитую

П. Семененко

Володимира Антоновича «Про козацькі часи на Україні», стор. 18), бо справжня демократія — це політична влада, яка належить народові, проводиться в інтересах народу і здійснюється самим народом» (Авраам Лінкольн, президент США). А ще ж і Михайло Драгоманов працював у цьому напрямку. Він підкреслював, що український соціалізм — не партія, а громада — об'єднання тісно пов'язаних між собою товариств».

Тема народоладдя останнім часом регулярно обговорюється в газеті «День». Скажімо, в цьогорічному числі «Дня» № 125-126 дописувач Олександр Прилипка запитує: «Чому ми пішли в бік очікуваної манти небесної від обраних пророків і не стали на власній історико-культурній і національній лінії?».

Що ж воно таке, оця «власна історико-культурна і національна лінія»? Тут я наведу слова одного з найактивніших авторів «Дня» Сергія Грабовського. Він не дає конкретно-

го визначення, але багато чого пояснює, причому прив'язується до відомих подій у Врадіївці:

«Врадіївка, схоже, змінила все. Тому що там, у степовому селі на козацьких землях, жителі змушені були за умов уже узвичаєного безправ'я діяти за давнім українським звичаєм правом. Бо ж інше, сучасне державне право, на жаль, перестало діяти. А звичаєве право регулювало всі сфери міжлюдських відносин: господарчі, шлюбно-сімейні, статеві-вікові, військові тощо. На основі цього права діяли так звані копні суди, які розбирали виключно кримінальні справи на громадських сходах. Через копний суд громади самі шукали злодіїв, чинили попереднє слідство й допити, визначали міру покарання й виконували вирок. Воно й досі не забуте, оскільки

вплетене в найголовніші коди української культури...». Далі автор наводить уривок з книги Дмитра Яворницького «Як жило славне Запорозьке низове військо»: «Кріпкі були запорожці ще й через ті закони, якими судили вони... І справді, ворогам, злодіям, зрадникам, гвалтівникам, усім тим, які ламали стародавні козацькі звичаї, не було в запорожцях помилування...» (стаття «Врадіївка, схоже, змінила все», газета «День» № 130-131). Отже, лише кілька номерів, а тональність вже значно оптимістичніша. А йдеться ж, по суті, про одне й те ж: про організовані територіальні громади. Або ж про миттєву самоорганізацію незнайомих людей — в разі потреби. Сергій Грабовський продовжує: «...Я ще на початку року звернув увагу на те, наскільки побільшало повідомлень про самочинний опір громадян сваволі працівників ДАІ чи міліціонерів, про затримання ними «мажорів»-автомобілістів, котрі чи то ініціювали аварії на вулицях, чи то просто створювали аварійні ситуації, які, на щастя, не вели до людських жертв. У кожному випадку фактом ставала миттєва самоорганізація десятка чи кількох десятків чоловіків та жінок, які діяли часом жорстко (це коли «мажорам» доставалося на горіхи), але ефективно...».

Водночас є ще чимало людей, які вважають, що населення залишається дуже пасивним навіть у ситуаціях, які могли б змінити ситуацію на краще. «Кримська світлиця» — газета особлива, адже намагається підходити до своїх читачів як до членів... єдиної територіальної громади. Ось тільки територія тут — не вулиця і не багатопверхівка, а вся Україна. Через те в обговоренні можуть брати участь люди з найвіддаленіших регіонів держави. Тому сьогодні ми попросили ви-

Л. Грабець

словити свою думку «світличанина» з Коломиї (Івано-Франківська область) Любомира Грабця. Нагадаю, що пан Любомир є сином відомого командира групи військ «УПА-Південь» Омеляна Грабця (1911-1944). Ось що сказав прикарпатець:

— Чи реально все те, що пропонує Павло Семененко? Те, що українці починають розуміти, що слід самоорганізуватися, а не чекати «доброго царя», — це добре. Ідея поступово починає оволодівати масами, завойовує уми і серця молоді. «Власть імуші» підстраховується, тому гарячково починають створювати громадські ради «при-

міському голові, «при» місцевих радах тощо. Тобто ідея полягає в тому, щоб одразу в зародку взяти громаду під своє крило, підпорядкувати її собі. Частково це їм вдається. Але все одно ідея прокладає собі дорогу. Цей процес не можна зупинити. Будуть деякі «припливи» і «відпливи», тобто певні затримки, але процес формування громадянського суспільства вже пішов. Погано, звичайно, що найактивніші люди виїхали з України — саме тому, що вони активні і шукають країну, де можна реалізуватися краще. Це говорить про те, що поки у нас немає переконливої ідеології — мовляв, будь-що треба залишатися в Україні і тут щось міняти, тут проявляти свою активність. До речі, є активні і глибоко патріотичні люди, які попри все залишилися в Україні. Їх переслідують, дискредитують... Але вони все одно є. Навколо них об'єднуються небайдужі, об'єднуються чисті серця, бо приклад героїв завжди запалює людей.

А ось точка зору відомого громадського діяча з Харкова Марка Зобова:

— Дійсно, події у Врадіївці мають знаковий характер — такого в Україні ще не було. Це

свідчить про те, що в суспільній свідомості відбувся певний якісний стрибок — люди вперше безпосередньо показали — хто в Україні ВЛАДА. Але треба переходити від такого стихійного народоладдя до системного, організованого, для чого потрібна методична копітка робота з правової освіти громадян України з метою сприяння самоорганізації територіальних громад. Така праця вже ведеться по Україні її справжніми патріотами, які пішли в народ і понесли правові знання в маси. Серед них особливе місце посідає правозахисниця Римма Білоцерківська, яка фактично все своє життя віддає справі народоладдя.

Початок руху в цьому напрямку вже дуже помітний, на нього звернули увагу політичні гравці. Найдивніше те, що першою політичною силою, яка почала вже активну просвітницьку діяльність з питань самоорганізації населення, виявилася не опозиція, а ГО «Український вибір». Ось так! З середини липня під егідою УВ копіює дії Римми Білоцерківської український політик, голова Фонду державного майна України (2005-2008), народний депутат України 2-го, 3-го, 4-го та 5-го скликань В. П. Семенюк-Самсоненко.

У Харкові правовою освітою населення займається вже декілька угруповань, минулого року була створена Харківська обласна Координаційна рада зі сприяння самоорганізації населення (ХОКР ССН), яка має на меті правову освіту мешканців Харківської області. Процес набирає обертів, створюються перші організації у м. Харкові, роблять свої перші кроки громади на селі.

Робота таких подвижників, як Павло Семененко зі Щорса, не була марною.

Вірно каже Любомир Грабець з Коломиї: «Процес формування громадянського суспільства вже пішов». Пішов, і його вже не зупинити.

Сергій ЛАЩЕНКО

М. Зобов

Інформаційний простір України щент заповнений російськомовними телеканалами. Проте немає жодного каналу, який вів би передачі виключно українською мовою, що так природно для будь-якої держави. Особливо використовується так званий «Перший національний», інші теж. На них уже тривалий час приписалися телевізійні філми, цілі телесеріали про подвиги радянських чекістів, комісарів та ін. Тривогу викликає те, що у серіалах, випущених уже в путінській Росії, відверто демонструється етнічна зневага, зокрема, до українців. Це проявляється в моменти, коли у фільмі з'являється персонаж, який розмовляє українською мовою, але обов'язково з московським акцентом, а згодом стає зрадником, ворогом, перевертнем — і є українським націоналістом. Поряд з цим, з вуст російських політиків, за завдання яких так показують українців, часто лине солодка мова, коли проповідуються райські мови, які чекають Україну при вступі до Митного союзу — нового імперського утворення.

За оцінками політиків, через абсолютну відсутність будь-якої реакції з боку української влади її інформаційний простір на 70-90% окупований відверто ворожою до нашої держави пропагандою. Головна мета її — дискредитація державності українського народу, розкол держави, приниження української мови і народу, знищення його історичної пам'яті, зокрема, про Голодомор — геноцид, звірства НКВС і КДБ. Цілком зрозуміла і кінцева мета цієї підступної політики — долучення хоч частини України, якщо не вдається цілої, до ще існуючої, але уже зараженої бацилами розвалу Російської імперії.

На жаль, провідники української держави не розуміють, що інформаційний простір повинен мати свій непопущений кордон, бо ж він як реальний географічний у сьогоденних умовах є чіткою і вагомою ознакою буття держави. Наприкінці листопада минулого року користувач аналогового телебачення, а це десятки тисяч сімей, від приватної структури МПП «Одеко-Захід» отримали повідомлення, в яких, не запитуючи користувачів, що саме вони хочуть дивитися і слухати по телебаченню, нав'язали населенню своє бачення і на свій розсуд — відповідні канали. При цьому, наприклад, у Львівській області

вилучили телеканал ТВі і російський опозиційний — RTVI.

Обурює наповнення тих каналів, у передачах яких здійснюється цілеспрямована і чітко визначена мета — принизити українців. Прикладом є телеканал ТЕТ і гумористична на ньому передача з придуркуватим Віталіком, який розмовляє «суржиком». Протиставляються йому дівчата, до яких він заливається, інші персонажі, які розмовляють літературною російською мовою.

Деякі державні чиновники на зауваження: чому в інформаційному просторі України переважає російська мова, — пояснюють, що

**ПРОШУ
СЛОВА!**

ЗМІНИТИ СВОЮ ДОЛЮ МИ МОЖЕМО ТІЛЬКИ САМІ!

це право власника каналу — якою мовою вести передачу. Виходить, що переважна більшість власників телеканалів в Україні — чужинці. А яка роль тут держави, де її державницька політика, так, як це роблять усі цивілізовані країни? Чому Україна є винятком у цих важливих питаннях?

Письменник Валерій Гужва у газеті «Літературна Україна» описує, як у Франції не пускали у французький прокат фільм за участю знаменитого французького актора, який зіграв персонажа французької історії, тільки тому, що стрічку було озвучено англійською мовою. Фільм продублювали рідною — французькою. В Україні чужинці такі підходи відмінили.

Ще однією формою зросійщення українського телепростору є засланці — такі, як Кисельови — перший і другий, Шустер і Дорощев. Спочатку двох останніх представляли як таких, що були переслідувані владою, — перший — у Москві, другий — у Білорусі за нібито їхні демократичні позиції. А куди ж ці позиції поділися в Україні? Якщо вони такі великі демократи, то давно зобов'язані були перейти на українську мову при веденні телепередач. Але марно сподіватися на це, адже їм платять за те, що вони роблять.

У цьому зв'язку абсолютно не зрозуміло: чому українська патріотична еліта так хоче засвітитися у тих же Шустера чи Дорощева?

Вражений був тим, коли на передачі «Портрети з С. Дорощевим», який спілкується російською мовою, прийшли такі відомі українці, як кардинал Любомир Гузар, письменники-«шістдесятники» І. Дзюба і Є. Сверстюк, перший президент України Леонід Кравчук. Що утверджували вони з С. Дорощевим — двомовність?

Якщо молоді українці дивилися ці «Портрети», то який висновок могли зробити для себе: «Навіщо нам пудрити мізки, що двомовність — це погано, коли такі визначні особистості її підтримують?».

А що їм слід було зробити? Поставити

білорусу С. Дорощеву у своїй державі свої умови: «Або ти розмовляєш з нами українською, або ми відмовляємось від твого інтерв'ю». Але чомусь, як заворожені, цього не зробили.

Що ж бачимо у космополіта Шустера на цих шоу, які він організовує? Не особливо кричущі, у багатьох випадках грає такого собі «звідника» українців з різних політичних таборів, щоб вони пересварилися перед очима багатьох телеглядачів. Це, власне, недаром нашим і потрібно. Відбувається ці сварки досить часто. Просто дивно, чому ці політики дозволяють з собою таке робити? С. Шустер на початку своєї діяльності в Україні обіцяв, що скоро перейде на спілкування українською мовою. А оскільки українськомовні відомі політики різного рівня віддають перевагу тому, щоб у черговий раз засвітитися на телепередачі, а не виборювати століттями знищену рідну мову, еднатись для розбудови держави, критично не аналізують того, що за їх участі відбувається на тому чи іншому телешоу, то пана Шустера це влаштовує.

Ненав'язливо, але якщо трішки придивитись, то проглядається чітка система, яка запроваджується на всіх телеканалах і радіо. Теле- або радіоведучий веде передачу українською мовою, але в студію запрошується

особа, яка на запитання ведучого обов'язково відповідає російською мовою. Зрозуміло, що можна легко знайти фахівця, який відповідав би українською мовою, але тоді розвалиться політика двомовності. З цього приводу природне запитання: а таке можливе у Російській Федерації чи у будь-якій іншій державі? Відповідь очевидна: такого абсурду не дозволяє жодна держава. А ще українцям, які кажуть: «А какава різниця, як розговаривать», — порадиж брати приклад з тих росіян, які народились, виростили і зістаріли на нашій землі, проте ніколи не зраджували своєї мови. Тож виходить, їм є різниця, як і всім іншим народам, а чому для вас її немає? Є, правда, чинники, які відрізняють нас від росіян. Їх ніхто і ніколи не знищував і не переслідував за рідну мову, і в їхній державі ніхто не вдавався до різних методів запровадження чужої їм мови, а з нами це роблять впродовж віків. Ніхто і ніколи не знищував їхніх кращих представників народу, письменників, іншу творчу інтелігенцію за мовною ознакою. Їх, росіян, ніхто не обзивав неофашистами за те, що вони розмовляють своєю мовою, люблять її, свою країну, культуру і хочуть все це зберегти для своїх дітей і всього світу.

У цьому контексті важко зрозуміти державну політику у цих питаннях нашої центральної, зрештою, і регіональної влади. В якій країні законодавчий орган прийняв би закон для суттєвого звуження вживання державної мови? Створюється враження, що вони це роблять цілеспрямовано або вдають, що не розуміють. Невже вважають, що навколишній світ і свій народ цього не аналізує і не усвідомлює? Насправді, аналізують і роблять відповідні висновки. Протест рано чи пізно обов'язково спрацює. Ніщо добре і ніщо погане вічним не буває, це слід пам'ятати. Проте, щоб погане швидше закінчилося, цьому слід сприяти своєю активною громадянською і національною позицією, проявляти її слід при кожному виклику антиукраїнських сил. За нас самих — нам ніхто нічого не зробиць. За все слід боротися гуртом.

Мирон ІВАНКІВ,
голова Львівської обласної організації профспілки працівників держустанов України

ВІН БУДУВАВ МОСТИ ДУХОВНОГО ЄДНАННЯ

(Продовження. Поч. на 1-й стор.)

Так уже на добре склалося, що ще в грудні 1989 року у приморському селищі Загульбі, що поблизу Баку, приїхавши на семінар молодих літераторів-перекладачів, Юнус познайомився з київським перекладачем, знавцем кількох тюркських мов, оригінальним поетом Миколою Мірошніченком. Це знайомство згодом переросло у велику творчу дружбу, яка тривала понад 15 років...

Першим ужинок цієї творчої дружини з Миколою Мірошніченком стала збірка двомовних віршів Юнуса Кандима «Жовта мить», що побачила світ в одному з київських видавництв 1997 року. Переклади Юнусових віршів українською майстерно виконав Микола Мірошніченко. Книга ж, звісно, не пройшла повз увагу академіка Івана Дзюби. Іван Михайлович у листі до Адміністрації Президента України на підтримку ініціативи стосовно присвоєння Юнусу Кандиму звання заслуженого діяча мистецтв України писав, що Юнус не тільки помітний поет, на вірші якого створено низку популярних пісень Едіпом Асановим та іншими композиторами, він ще й навдивовижу плідний і талановитий перекладач творів Т. Шевченка, Лесі Українки, М. Коцюбинського, знакових фігур в українській літературі. Ясно, що його перекладацька праця покликана суттєво зблизити культури двох корінних народів України, вести до злагоди та взаєморозуміння.

З нагоди виходу в світ книги віршів «Жовта мить» («Сари ань») Юнуса Кандима у мармуровій залі будинку Спілки письменників України відбулася її презентація. Виступаючи на презентації книги, відомі українські поети Дмитро Білоус, Дмитро Чередишченко, Юрій Завгородній, Анатолій Мойсієнко дали високу оцінку поезії Ю. Кандима. Зокрема, зазначалось, що Ю. Кандим — поет бентежно-хвилюючий, поет непересічного таланту. Його вірші зіткані з болю за долю рідного народу-вигнанця, з надії, що буде відновлено його, народу, право жити й працювати на рідній землі, будувати своє щастя з іншими народами України.

Дуже схвально відгукулася на збірку Юнуса Кандима «Жовта мить» Світлана Антонішин — талановита поетеса і не менш талановита як літературний критик. Високу оцінку творам, вміщеним у збірці та майстерному перекладу їх українською, дала вона у своїй рецензії «Голос звоненої миті», видрукуваної на сторінках «Кримської світлиці» від 30 жовтня 1998 року: «Невеличка за обсягом і форматом, але така дорога кожному шанувальникові справжнього поетичного слова книжка кримськотатарською й українською мовами. «Сари ань» називається, тобто «Жовта мить». Висока мить. Мить сонця, мить вогню. Мить болю і надії».

А перекладач широко зізнався про свої труднощі щодо перекладу: «Важко перекладати вірші Юнуса, та й уся кримськотатарська поезія, болючу, бентежно-хвилюючу. Це наче торкаєшся до рани чийсь і відчуваєш, що отой хтось... здригається від твого дотику. І хоч вірш — явище глибоко національне, бо твориться цілком конкретною мовою й виражає ментальність конкретного народу, проте рани, як відомо, національності не мають. Вони — болять».

Дуже високо поцінував Юнус Кандим свою творчу і людську дружбу зі своїм українським колегою, другом і братом по духу, Миколою Мірошніченком. «Друг — це найбільший скарб на землі, — писав у своєму публіцистично-художньому нарисі «Ти чуєш, Салгире?», присвяченому Миколі Мірошніченку. — А ім'я цього скарбу —

просто Микола. Так, це всім нам відомий український поет і перекладач Микола Мірошніченко. Ти добре знаєш, Салгире, ми, кримські татари, — люди довірливі, ширі, вдячні. Якщо людина іншої національності скаже або напише кілька слів про нас, то ми готові піднести її до небес, починаємо поважати й любити навіть більше, ніж свого співвітчизника.

...Врешті-решт, Салгире, ідея видання книг паралельно кримськотатарською та українською мовами належить Миколі. Він же перший, хто втілює цю ідею в життя.

...Минуло ще два роки і я прийшов до тебе, Салгире, уже з виданою книгою українською та кримськотатарською мовами поезій Тараса Шевченка, а ще через два роки — Лесі Українки...

І правда, 1999 року в сімферопольському видавництві «Доля» (видавець — письменник Валерій Басиров) побачила світ книга творів Тараса Шевченка паралельно українською і кримськотатарською мовами («Далекий і близький Шевченко» («Узакъ ве якъын»), одним з ініціаторів і перекладачів творів Шевченка кримськотатарською мовою був Юнус Кандим. Він, зокрема, переклав найбільш значущі поеми «Кавказ», «І мертвим, і живим», вірш «Розрита могила»...

«Читаючи Шевченка, близько стикаєшся з радіщами й болями не тільки самого поета, а й кожного татарина. Усмішка на обличчі й біль у серці не можуть бути українськими чи кримськотатарськими. Почитайте Шевченка і ви переконаєтесь у цьому», — широко зізнавався Юнус Кандим. І тут же поділився своїми планами щодо подальшої роботи над перекладами творів Великого Кобзаря: «Моя найзаповітніша мрія — перекласти кримськотатарською глибоко соціальний і гостросюжетний твір Тараса Шевченка — поему «Сон», написану, за словами Олеса Гончара, «з неперевіреним сатиричним блиском, дотепністю й вільним летом фантазії».

А в своїй статті «Зцілююча блискавка», присвяченій нашому Великому Кобзареві, Юнус Кандим писав: «Перекладаючи твори Т. Шевченка, я щоразу пересвідчувався, що Шевченко перекладається кримськотатарською ясніше, ніж будь-якими іншими мовами. І весь секрет криється не лише в майстерності перекладачів, а й в тому, що український і кримськотатарський народи в своїй історії були переплетені один з одним; у цих двох народів, що належать до різних мовних груп, до різних культур, однакове світосприйняття...».

А через два роки у цьому ж видавництві «Доля» побачив світ двомовник творів Лесі Українки. «Квітка на долоні вічності» — це перша книга, до якої увійшли вірші Лесі Українки з її циклів «Кримські спогади» і «Кримські відгуки», а також поема «Давня казка». А другу книгу склали драма-феєрія в 3-х діях «Лісова пісня». До речі, ця драма в перекладі Юнуса Кандима з великим успіхом йде на сцені Кримськотатарського академічного музично-драматичного театру, у постановці режисера Ахтема Сейтаблаєва.

Працюючи над перекладами творів Лесі Українки, Юнус хотів обов'язково побувати на Волині, де жила Леся Українка, побачити і відчути серцем ту чарівливу природу, яку оспівала велика Українка. Ось як згадує поетеса Галина Хмільовська, колишній генеральний директор Всеукраїнського інформаційно-культурного центру в Сімферополі про спільну поїздку з Юнусом Кандимом на Волинь: «Я бачила, як горіли оченята у школярів мого рідного міста Нововолинська, коли ми виступали з Юнусом

на Святі української мови, як прискорено билися серця студентів Волинського університету, коли у м. Луцьку читав свої поезії «справжній кримський татарин» і розповідав про літературу свого народу, — студенти вишикувалися у черги за автографом до Юнуса, бо ніщо так не консолідує суспільство, як великий талант, як співпраця культур. Я ніколи не забуду, — згадує Галина Хмільовська, — як плавав Юнус Кандим у музеї Лесі Українки в с. Колодяжному на Волині, оглядаючи діораму «Лукаш і Мавка». «Саме такою я її собі й уявляв — Мавку!» — захоплено ділився своїми враженнями з директоркою музею п. Вірою Комзюк. Він подарував музею двомовник творів Лесі Українки у своєму перекладі кримськотатарською мовою. А в книзі для почесних гостей записав двома мовами — кримськотатарською та українською: «Добривдень, дорога Лесю! Я привіз тобі палке вітання з твого лобого Криму. Завтра я від'їжджаю. Я обов'язково вкложуся від твого імені кримській землі. Адже ти — донька не лише українського народу, а й донька кримськотатарського народу. Ми пишаємося тобою. Я переклав твої нетлінні твори своєю рід-

світ ошатна книжка: «Михайло Коцюбинський. Під мінаретами».

Але найвагомішою, справді титаничною працею Юнуса Кандима і групи перекладачів на чолі з Миколою Мірошніченком стала тритомна антологія кримськотатарської літератури. Об'ємна книга поезії «Окрушина сонця», що охоплює період XIII-XX століть та дві книги прози «Молитва ластівок». За влучним висловом поетеси Галини Хмільовської — «вихід першої в історії незалежної України тритомної антології кримськотатарської літератури поклав початок будівництва між нашими літературами моста з двостороннім рухом. У духовно-культурному плані ця подія такої історичної ваги, яку можна порівняти в економічному сенсі лише з приходом до Криму Північно-Кримським каналом (із завершенням будівництва) великої дніпровської води».

Юнус Кандим був членом всеукраїнського творчого об'єднання «Геракліт», до якого увійшли українські поети, що пишуть у жанрі візуальної поезії, а також паліндромі. Останній раз у кримськотатарській поезії з елементами паліндрому була написана «Циклічна ода» кримськотатарського принца Шахін Герая на початку XVIII століття. Юнус Кандим відродив цей жанр, а також жанр акровіршів. Останній акровірш був написаний 1938 року поетом Юнусом Теміркая, до речі, уродженцем того самого кримського села Уркуста, звідки й Юнусова мати Наджіє-ханум.

Зусиллями Юнуса Кандима крим-

но-художньої газети «Кримська світлиця». З перших днів виходу її в світ з інтересом читав газету, часто друкував у ній свої вірші та статті про спільні духовні устремління двох наших народів — українського і кримськотатарського. Юнус непогано володів українською, писав і розмовляв мовою великого Шевченка. Одним із перших підтримав ідею професора Олександра Івановича Губаря видати твори Кобзаря кримськотатарською мовою, зробив переклади поем геніального поета кримськотатарською мовою. Юнус Кандим був талановитим поетом і перекладачем, чудовою, доброю людиною, справжнім другом і товаришем. При зустрічі зі мною завжди вітався і розмовляв українською.

Ніби передчуваючи, що його останній подих через серйозну хворобу серця, яка, певно, генетично передалася йому від рано померлого в заслани батька, Ураза Кандимова, зупиниться десь після опівночі, перед світанком, вдосвіта, Юнус в одному зі своїх віршів, датованих 12.05.1990 року (на той час йому було лише трохи за тридцять років!), «напророчив»:

*Присмерки геть заусують
на смерк,
В зорях вихурють скорботи,
мов смерч,
Вдосвіта ввіде в життя
моє смерть, —
Чим я тобі надокучив?..
Гей світе!
Птахом заквилиш, зубивши мене,
Власну провину збагнеш,*

*проклянеш,
Стрілами сліз мій надгробок
протнеш —
Нащо і в смерті ще мучиш?..
Гей світе!*

Не тільки світ заквилив птахом, забравши від нас назавжди широко усміхненого, дуже талановитого Юнуса, стріли сліз його рідних та близьких, друзів та багатьох шанувальників його таланту у день поминання великого поета протинають його надгробок — хіба ж можемо ми забути тебе, Юнусе?!

А ось як описує ту фатальну ніч Микола Мірошніченко у своєму вступному слові «Поет, що з Богом розмовляв» до книги вибраних поезій Юнуса Кандима «Серцем прикрита земля» (Київ. Етнос, 2008): «І коли серце видатного кримськотатарського поета зупинилося впердсвіта 20 березня 2005 року — це стало величезною втраченою, якої зазнав не тільки палко любимий поетом Крим, а й уся Україна.

Тієї фатальної ночі Юнус, як завжди, працював. Лягаючи у другій годині спати, попросив розбудити його о четвертій, бо — не завершив роботи. Зі слів дружини Юнуса Сабріє-ханум, вона, піднявшись через дві години, вирішила зготувати спершу каву і тільки потім будити чоловіка. Бо ж бачила, як Юнус хронічно, чи не щонаочі, недосипав... Та коли ввійшла до спальні з кавою — там панувала абсолютна тиша: коротесенький нічний сон перейшов у сон вічний... А за вікном — світало».

Ім'я і творчий доробок цього прекрасного поета і перекладача заслуговує щонайбільшої поваги і пошанування. Було б добре, якби присуджувалась літературна премія імені Юнуса Кандима за кращі твори і художні переклади молодим кримськотатарським письменникам. А його ім'я носила літературна студія «Ільхам» («Натхнення»), натхненником, організатором і керівником якої тривалий час був саме він, Юнус Кандим. А хіба не знайшлося б десь у Криму районної чи шкільної бібліотеки, яка б носила його, Юнусове, ім'я?

Своєю творчістю, своїм неспокойним життям, своєю високою громадянською позицією Юнус Кандим заслуговує, щоб і по смерті його ім'я працювало на імідж національної духовності, на її відродження, завжди було у пам'яті людей. Адже ж він, Юнус Кандим, був одним з найактивніших будівничих мостів духовного єднання між народами.

Данило КОНОНЕНКО

Данило Кононенко з Юнусом Кандимом. Ялта, 2001 р.

ною кримськотатарською мовою і привіз їх на твою батьківщину. Прийми мій скромний подарунок. З любов'ю. Юнус Кандим. 29.11.2001 р.».

Переклав Юнус Кандим і твори Михайла Коцюбинського кримськотатарською тематикою: нарис «В путях шайтана», оповідання «Під мінаретами», акварель «На камені», написавши до майбутньої книжки свою передмову: «Його зброя — любов і віра». Ось як він писав про свій задум перекласти М. Коцюбинського кримськотатарською мовою у своєму щоденнику: «Нарешті віддрукував на машинці оповідання М. Коцюбинського «Під мінаретами». Пречудове оповідання! Було б дуже добре, якби журнал «Ілди» його опублікував. Слід відредувати й набрати на машинці акварель «На камені». Чомусь від Миколи (Мірошніченка — Д. К.) немає відповіді на листа. Скоріш би надіслав адресу будинку-музею М. Коцюбинського в Чернігові, хочу туди з'їздити. Потрібно кожен рядочок оповідань М. Коцюбинського, присвячених Криму і кримським татарам, перекласти кримськотатарською, і непогано було б — видати окремою книжкою. Це не кон'юнктура, це необхідність. Народ, духовно збіднений, потребує таких творів. Слід написати ознайомчу статтю про М. Коцюбинського. Читач має знати, від чого й для чого шелестять листочки на тополі».

На жаль, здійснити свій творчий задум Юнус не встиг, дуже ще молодим відійшов за вічну межу. І тільки у 2011 році, через десять літ з часу, як рукопис було підготовлено до видання, у сімферопольському видавництві «Таврія» побачила

ськотатарському читачеві було повернуто ім'я відомого романіста тюркського світу Дженгіза Дагджи, що жив у Лондоні і писав турецькою мовою. З 1992 до 2001 року Юнус Кандим переклав кримськотатарською мовою п'ять романів цього письменника.

Юнус Кандим відредував близько двадцяти художніх, науково-популярних книг, підручників, посібників, словників. Він проводив активну науково-дослідницьку роботу в галузі історії кримських татар, історії кримськотатарської літератури, мовознавства, бібліографії... Написав більше ста двадцяти наукових статей для «Енциклопедії сучасної України», Шевченківської енциклопедії. Його статті про великих синів кримськотатарського народу Ісмаїла Гаспринського, Номана Челебіджихана, Амета Озенбашли видрукувані в наукових збірниках «Роки. Люди. Долі» (Сімферополь, 1999); «Репресоване покоління кримськотатарських громадсько-політичних діячів, подвижників науки і культури» (Сімферополь, 2001).

З грудня 2001 року Юнус Кандим читав лекції з сучасної кримськотатарської літератури у Кримському державному інженерно-педагогічному університеті. Він мріяв перекласти роман «Мальви» лівівського письменника, лауреата Національної премії імені Т. Г. Шевченка Романа Іванчука кримськотатарською мовою, твори Максиміліана Волошина та ще багатьох письменників, чия творчість пов'язана з Кримом...

Юнус Кандим був великим другом і одним з авторів всеукраїнської загальнополітичної і літератур-

ЗДОВКОЛА

У світі велетів, вождів і дужаків
Живу собі й живу — не помираю.
Стискаю каменюку у руках,
які
Сльозу видушують з бідаки.
І не каюся
Ні перед ким. І жалую богів
Земних,
бо в них — нічого, крім престолу.
Обранець долі — й сам.
Немов осиротів.
Вітри стрічає — як берізка в полі.
Хай дужаки панують
сотні-сотні літ,
Хай всядуться вожди на трони
з ширих зліт,
Хай велетів обожною
зчармілий світ —
Не жду жалю до Криму
з боку тих еліт,
Не жду жалю. Й питати в них
не стану,
Яка хода в богів, чи спав Азрет Алі*
І як втопали в болотах шайтани?..
Не стану їм казати,
що в мене на столі
Впірна перо в чорнилку
повну крові...
Снага душі незнана дужакові,
І велету незнана, і вождеві, —
Ї я дав Вітчизні підсерцевій.
*Азрет Алі — один із слуг пророка
Мухамеда. — Прим. перекладача

Лиш зійде сонечко загірне —
І я веселий,
Та й ти веселий,
Та й він веселий...
Усім і радісно, і гарно.
А хмари заповонять висі —
І я похмурий,
Та й ти похмурий,
Та й він похмурий...
Серця колючим дротом стисне.
Якби ті хмари грозовиті
Я гнав, як вітер,
Ти гнав, як вітер,
Він гнав, як вітер, —
Либонь, було б чого радіти.
А вітром аж до хмар здійнялись —
Чи я здолаю,
Чи ти здолаєш,
Чи він здолає?..
І в кого б нам оце дізнатись?!

ІСТОРІЄ, ПРОСТИ

Історіє, прости мені,
якщо хто ввійде в тебе
Й хутчий анкети заповня:
на працю влаштувавсь.
Хтось гаряче тебе пече,
а потім студить тепле,
Хтось ножицями — не пером —
рипить твої слова.
Прости за неню, що на світ
мене родила пізно,
Прости за колиски, що в сон
занурювали нас,
За ті вагони, що на Схід
одвозили нас спішно,
За тих, хто Крим на чужині
запродував не раз.
Прости мені — прошу, прости! —
і відчини у себе
Всі вікна й двері, щоб вітри
в твоїй душі — шодня!
Дивись, Сумління ще живе! —
підтримай, не погребуй.
Хай не плює тобі до віч
могильна хробачня...
2
Й тобі, історіє, прошу,
хоч маю втому в тому.
Прощу востаннє!..
Одпусти!
Бо час мені додому.

СЛАВА БОГУ!

Вже дійшли додому!
Он блищить віконце, слава Богу.
Жевріють кизильник
і скоруші гронця, слава Богу.
Раді нам ускулля! Раді зелен-нетрі!
Слава Богу!
Вшкварили «Хорана» Роман-Кош,
Ай-Петрі!* Слава Богу!
Роде,
Дітлахами землю цю заселиш...
Слава Богу...
Ріки ж бо не всохли.
Руки ж бо веселі, слава Богу.
Даймо слову крила,
хай злечу я птахом — слава Богу! —
Понад Аюдагом,
понад Чатирдагом!.. Слава Богу!
Наш блакитний прапор
розгорнувся зримо, слава Богу.
Буде Крим із нами.
Будем ми із Кримом! Слава Богу!
*Роман-Кош, Ай-Петрі, Аюдаг,
Чатирдаг — назви гір у Криму

БІЙСЯ

Очей, які не плачуть,
Тупих, мов ніж, означень,

Бинтів, що не настачиш,
І недювів людячих
Бійся!
Сердечь, що скам'яніли,
Шовків, що колють тіло,
Негавкних псів, при силі,
Й небес безхмарно-милих
Бійся!
Осла в званні конячій,
Гнучкого грабеляччя,
В Вітчизні безвін сплячих,
Не зналих переляччя —
Бійся!

Вітчизнонько,
Не для плачу
Вернувся я,
Хоч в лунах чуть
Товарняки,
Що юнь мою
Десь завезли.
І все ж мені
Дозволь, щоб став
Сльозинкою
Очей твоїх.
Дозволь, щоб став
Пилинкою
З-під ніг твоїх
Чи тихою
Билинкою

Юнус КАНДИМ

СЕРЦЕМ ПРИКРИТА ЗЕМЛЯ..

Надій твоїх.
Вітчизнонько,
Прошу, прости
Й не муч мене
Питанням: «Де,
Синочку, ти
Згуляв навк
Півсотні літ?
Ану ж бо —
Учини одвіт!..»

«Безглуздо — зариватися в обман...
Твою забув я коліскову, мамо.
Розлив, як воду, розгубив життям
По крапельці — за словом слово,
мамо...»
«Не побивайся, сину. Бачить Бог,
В людини пам'ять —
не скала спесива.
Лишень себе у мандрах не згуби,
Бо ти і є та коліскова, сину...»

ЗАБУДЬКУВАТИСТЬ

Забудьки люди, бо ріднизу
Так забувають — будь здоров:
Як не Аллаха — то Вітчизну,
Як не кохання — то любов.
Он той забув згадати маму,
Забув що снідав і забув
Спитати в друга «як ся маєш?» —
Склероз на все поклав табу.
А той про хмари забуває,
Про ляпас Долі і, на жаль,
Про серце, в котре — хтось вбиває
Тупий іржавий зла кинджал.
У когось — совість геть забула,
А ти — колишне десь лишив.
Тепер бушуєш, наче буря,
Уже без імені й душі.
Забудеш і стареньку хвіртку,
Хатину, що така ж стара,
Стареньку неньку при одвірку,
Хустину, що слезу втира...
Звичайно, все це коли-небудь
Ти знайдеш в пам'яті.
Та, бач,
Уже не знайдеш більше нені,
Хоч сядь і кровним плачем плач.

КОЛІНА

Ой мої — у бувальцях бувалі —
згубілі коліна,
Коло неньчиних стіп
пилюгою припалі, уклінні,
Близнюки, що згинались
при квітоньці білій, коліна,
Та незгинні при ворогу,
хоч би й безсилі, коліна, —
Стережіться: ловець химородний
і лютий-прелютий
Трیشить очі на вас шалапутом,
завмерлим із путом.
«Як ви вчините, любі коліна?» —
дивлюся питально.
«Наш господарю, ми,
й підігнувшись,
на землю не станем.
Не на те в чужині поле бою
ногами верстали,
Щоб тепер плазувати в Вітчизні,
як черви останні.
Та якщо цілувати вже пил,
ворогам на догоду, —
Чи не ліпше для нас
зі стовпа хилитатись сьогодні?!»

ВІТРИ

Промчали кінми вчвал вітри
із Чатирдагу,
Скуйовдили мій чуб, і вірші,
і думки.
Смикнув і я коня, аж курява
удалеч, —
Крізь гори, крізь степи
той тупіт без підків.
Нараз Чатал-кая* дорогу заступила:
— Спиніться, не спішіть!
Куди мчите, вітри?..
Я знаю, сплять поля
під бур'яном та пилом,
І їхній крик душі —
не рветься догори.
Я знаю, з узбереж —
очей не зводять хвилі,
Я знаю, рани ждуть —
загоєння свого,
Я знаю, камінь сторч —
у головах могили,
Я знаю, без підків —
коневі зле кругом.
Зіскочте з гриванів.
Сідайте колом гожим.
Згадаймо джерело,
що висохло як стій.
Хай клятви мовчазні
у нас не будуть схожі
На жолоб без води —
розтріслий і пустий.
*Кримськотатарська назва гори Ай-Петрі

НІЖНІСТЬ

Як вітрець, незримі пальці —
Шасть до чуба мого, шусть!
Очі — удвсонць на шлясі,
Де ходою колишусь.
Як веління, рідне слово
Надає снаги мені.
А твій усміх — золот-кличок
До замка на Таїні.
Мов молитва, в тебе подих
Струмнить, — незнаний стрим.
...Ах, мій Криму,
Як ти схожий
На отой — зі сніва — Крим!
І якщо мене, мов камінь,
Доля розтовче биттям —
Ляжу на твій шлях, мій Криму,
Бутом вічного буття.

ОЧІ МОЇ

«Муружесь, мружесь на осонні,
очі мої,
Напружесь, ружесь, напівсонні
очі мої,
Біліть чорнизну аж до втоми,
очі мої,
Знов без Вітчизни ви, сіроми,
очі мої...
Муружесь, мружесь на осонні,
очі мої,
Напружесь, ружесь, напівсонні
очі мої,
Женіть видіння снів бродяжих,
очі мої,

Якщо судилось, то вчини
пізніш що треба.
Я море полюбив, у море я іду,
Хоч знаю: там — шторми,
там зливи грозівійні.
Кохана, там, либонь,
без тебе я умру —
І руки ці тебе, можливо,
не обіймуть.
Що слава, що скарби —
пошукою не їх,
Бо я шукач пісень,
заобрійної тайни.
До них мене ведуть
морська хвиляста путь,
І пінні баранці, і чаєчки відчайні.
Але ж очі птахи,
якщо надходе смерть,
Летять, мій берегу,
до тебе, поки годні, —
І хвилями колісь мене сюди прибі'є,
І ляже голова
на камінь твій холодний.
Угорне світ мене
у саван сивих хмар,
І сяде альбатрос
могилу рити дзьобом,
І сірі небеса застигнуть гробівцем...
О море, не тужи
за мною, ворохобним!
О море, лиш поклич,
хай буду у раю
Чи в пеклі вогнянім, —
я повернусь миттєво.
А не знайду тебе —
об скелі розіб'юсь,
На друзки розіб'юсь,
як люстра кришталева.

НАВПАКОВИНИ

А чайці — дайте море,
Орлові — неба в пера,
А хвилі, що розбилась, —
Крутий скелястий берег.
Щоб я злетів — напевне,
Ковтка повітря досить.
Щоб жив я — кліті з віршів
Для мене в світі досить.
Та в океані й морі
Орли полюють рибу.
Кигиче степом чайка
Полівкам на загибель.
Мої кошаві крила
Хрущать, рипочуть сухо.
Втіка з грудей повітря,
Як ослик клаповухий.

ГАЛУЗКА

Не розтрошуй мене, білий світе!
У днях янтаревих
Крик потрошених душ
розвисає, неначе дерева.
Я ж галузка тендітна.
Галузку відрубеш ревно,
Щоб розмазати Мурами Долі
судьбу її кривну.
Чим же я завинив, білий світе,
за що мене судиш?
Наказав ти стояти, і гріти у себе
на грудях
Сіль ридання твого, не дивитись,
чи свято, чи будень,
І, як раб, гарувати,
і з моря очікувать суден...
Саме так я чинив.
Співрозмовцем у тебе не станув —
Болі звідував рикам...
Хоч слухом ганеби не станув,
Я таки сухостій, бо я листям
у небо не станув,
Я таки свина, бо я мамі в потребі
не станув.
Я галузка, що майже безтінна, —
прости її, світе,
Тим безтінна, що майже без тіла, —
прости її, світе,
Деревиною стати хотіла —
прости її, світе,
Даровизною стати хотіла —
прости її, світе.

ЖИТТЯ МОЄ

Тебе, життя, хотіли загасити
Обліжними дощами безталання,
А ти полум'яніло й не благало
Поблажливості у навали туч.
Тебе, як ту гвоздику, викидали
В жаху, у баюру, у болото,
А ти, блаженне, —
муч тебе не муч —
Не гнулось, хоч цинізм
був заважуч.
Ти, мов ріка Салгір —
ступілий ніж,
Кресалось у камінні на бридоту
Розбійницьку. Але ж і щастю інших
Раділо добродушно, як дитя.
Ти хусткою шовковою було
Для геть неутираних
сліз скорботи...
Життя моє! Ти долі не цуралось —
Терпіло, не ждучи на співчуття.
Переклад з кримськотатарської
Миколи МІРОШНИЧЕНКА

Юнус Кандим дарує Президентіві України Л. Кучмі двомовне книжко-ве видання «Далекий і близький Шевченко». Київ, 2000 р.

ВІТЧИЗНА

Об каміння твоє збив я ноги,
Вітчизно,
В вітровинні відчув подих Бога,
Вітчизно,
Бачив много — не бачив нікого,
Вітчизно,
Через що й обіймає тривога,
Вітчизно...
А життя — між точил — роне дні,
як іскринки,
А над ним — порожнеча згучить
під сурдинку.
По уламках своєї душі —
по сходінках —
Ввись іду.
Весь безтільно-прозорий.
Льодинка.
Виявляється, світ —
волоцюга щорічний,
Виявляється, праведні —
грішні зустрічно.
Хто ж Аллах — тільки сон,
що повіданий річці,
А не тлуму, що жде тлумачів
просторічних?..
Ну, а сон оповім —
чи сивизну оплачу,
Та й усе, що любив
і що визнавав, оплачу,
Та й синів боязких
і журбизну оплачу,
А себе, а тебе, о Вітчизно, оплачу?!
2

У мене ти не просиш анічого.
Та я твоє надбання шоклітини.
Ти ненька,
що й лаштуючись до Бога —
Любові за любов не просить в сина.
Хто плив тобі віночки широзлоті —
Твоїх вчорашніх ран не перев'яже.
Слова в таких —
це бульбашки в болоті,
Що лускаються, з надиху зловражі.
Лиш натякни мені, Вітчизно, —
Скоро
Твій ворог і в могилі затрясється.
А схоче він тебе зітерти в порошок —
Не бійся, неню:
Я сховаю в серці.

Бинтом надії вас зав'яжуть,
очі мої.
А очі кажуть: «Не гнівися.
Подаленів
І вже назавсім нас покинув
янголик снів.
Ми вдень уздріли збоку шляху
тьму камінців,
Які чигали, та й — шугали,
щойно ти брів.
Прости, люб'яний пане-брате,
нашу вину:
Ловили гави —
й пропустили-таки одну
Стріль-каменючку, що попала
у сивину
Чуба твогого — кров залляла
скроню сумну».
«Муружесь, мружесь на осонні,
очі мої,
Напружесь, ружесь, напівсонні
очі мої!
Мені той камінь — лиш учитель,
очі мої,
Дороговказом — кров на скроні,
очі мої...
Муружесь, мружесь, заширокі
очі мої,
Напружесь, ружесь, о безокі
очі мої,
Не спіть! — світає день врочисто,
очі мої.
Вберіть у себе всю Вітчизну,
очі мої».

ПРОЩАННЯ

Мій берегу, прощай, у море я іду —
В сирітстві жити вам,
піски коси і скелі.
Прощай, кохана, й ти.
Любове, прощавай!
Ви вже в минулім дні,
в оселі невеселій.
Мій берегу, мовчи,
лишитись не проси,
Не обіцяй мені спокійних літ,
не треба,
О хустоньку в руці коханої,
не плач —

Володимир СОСЮРА

РІДНА МОВА

Вивчайте, любіть свою мову, як світлу Вітчизну любіть, як стягів красу малинову, як рідного неба блакить.

Нехай в твоїм серці любові не згасне священний вогонь, як вперше промовлене слово на мові народу свого.

Як сонця безсмертного коло, що креслить у небі путі, любіть свою мову й ніколи її не забудьте в житті.

Ми з нею відомі усюди, усе в ній, що треба нам, е, а хто свою мову забуде, той серце забуде своє.

Вона, як зоря пурпурова, що сяє з небесних висот, і там, де звучить рідна мова, живе український народ.

Народ наш, трудар наш і воїн, що тьму подолав у бою. І той лиш пошани достоїн, хто мову шанує свою.

Ми з неї прокляті закови зірвали в нерівнім бою. Любіть же, любіть свою мову, українську мову свою!

Наталія ВОЛОШКО

«ЛІКУЮ СЕБЕ ШЕВЧЕНКОМ...»

* * *

Коли мова моя не звучить, і українську не чує малеча — світ зчорнілий!

Як погляд нічий чи зруйновані гнізда лелечі...

* * *

Лікую себе Шевченком...
І виснажена дощенту — до нього йду. Від зими...
Зустрілись очима в хаті, він мовчки сказав багато, — про світ гомоніли ми...
Блукали садком епічним — кровні душі на скромнім віче...
Вгортались у тиш — сумні.
...Портрет на старому мольберті недоспіваний пензлем у легі...
Бачу риси свої у нім...
...Що не встиг він сказати мені?..

* * *

Слова — мов постріл.
І життя — пусте.
Світ не здригнувся.
Не помітив. Де там!
...Поета вбити легше над усе.
Ти народи поета!

ЯКУ МОВУ ПРИ ЗВЕРТАННІ ПРИЄМНО ЧУТИ УКРАЇНЦЯМ?

Майже 38% громадян України приємно, коли до них звертаються українською мовою, а 15% — коли російською. Про це свідчать передані УНІАН результати дослідження, проведеного соціологічною службою Центру Разумкова.

Так, на запитання «Що ви відчуваєте, коли незнайома людина звертається до вас українською мовою?», 37,8% респондентів відповіли, що їм це приємно. Варіант «Нічого особливого не відчуваю» обрали 59,4% опитаних, 1,2% відповіли, що звернення українською викликало б у них неприємні почуття.

На аналогічне запитання щодо російської мови, 15,4% відповіли, що таке звернення їм було би приємним, у 75,6% опитаних звернення російською мовою не викликало би особливих почуттів, а 5,6% таке звернення було би неприємним.

Звертання українською мовою викликають приємні почуття у 59,4% жителів заходу країни, 48,5% жителів центральних областей, 24% жителів півдня і 20,6% на сході України. Звертання російською мовою приємні 7,4% респондентів на заході країни, 15,3% — у центрі, 20,7% — у південних областях, 17,8% — у східних.

Дослідження проведене соціологічною службою Центру Разумкова з 17 до 22 травня 2013 року. Опитано 2010 респондентів віком від 18 років у всіх регіонах України за вибіркою, що репрезентує доросле населення України за основними соціально-демографічними показниками.

Жив та був собі життєрадісний і працелюбний нарід — гетьмаїнци. Славилися вони з-поміж інших народів своїми солов'їними піснями та іскрометними танцями. А ще — хліборобським умінням і найдивовижнішою в світі землею.

На тій землі їхні білі хати ховалися в рясних садах. На ланах хвилювалися жита й пшениці, над білопінними гречками гули бджоли. У буйнотравних степах паслися незліченні стада та отари овець. У лісах було повно дикого звіра й птиці, в ріках — риби та раків. А повітря було таке чисте й цілюще, що, дихаючи ним, хотілося співати про щастя жити на землі.

Отож не дивно, що на таку благодатну землю часто зазіхали сусіди: султантари, короляки, царсіяни. Та гетьмаїнци були не тільки талановитими хліборобами, а й хоробрими вояками. Перемогти їх було сусідам не під силу.

Але одного разу царсіянський володар, що завоював чимало інших народів, із подивом запитав свого найстаршого воеводу:

— Чому це досі під моєю рукою нема гетьмаїнців?

Воевода відповів:

— Бо їх ніхто не може перемогти військовою силою. В них є якась таємниця.

— Негаймо з'ясувати й доповісти! — звелів царсіянський володар.

Воевода викликав до себе найтямковитішого воїна і наказав:

— Піди туди — не знаю куди, з'ясууй таємницю гетьмаїнців: чому нікому не вдається їх завоювати? Помандрував той воїн за тридев'ять земель до мудреців, зустрівся

з найвідомішими відьмами, у самій Баби-Яги побував, але про таємницю нічого не довідався.

Врешті-решт потрапив аж у тридесяте царство до Кошея Невмирушого. Той покляпав старечими очима, потер лисину й пробурмотів:

— Сила гетьмаїнців — у їхній мові.

Повернувся воїн із далеких мандрів, повідомив таємницю воеводи, а той — володареві.

Зловтішно посміхнувшись, царсіянський володар послав своїх найхитріших послів у країну гетьмаїнців. Прибули туди царсіянські посли й улесливо сказали гетьмаїнцям:

— Ми з вами давні сусіди-брати. Тож давайте укладемо угоду про дружбу та братерство навіки.

ний край. Це призвело до того, що вояки, які користувалися позиченою царсіянською мовою, перестали розуміти рідномовних.

Ось тоді царсіянський володар і повів своє військо в країну гетьмаїнців. Полки рідномовних гетьмаїнців за командою гетьмана грудьми встали проти чужоземців. А полки царсіянськомовних гетьмаїнців знайшли спільну мову з воїнами чужого війська і разом виступили проти своїх єдинокровних братів.

Сили були нерівні, і після жорстокої битви, в якій полягли майже всі захисники рідної землі, вільну країну гетьмаїнців було завойовано. Кровожерний володар царсіян, святкуючи перемогу, заявив:

ПРО РІДНУ МОВУ

Щирі та довірливі гетьмаїнци пристали на це, і їхній гетьман уклав угоду із сусідським володарем.

З тих пір у гетьмаїнців почали коїтися дива з їхньою мовою. Посли царсіянського володаря таємно вимінювали її на чиновні посади, маєтки та садиби, купували за гроші та золото, безповоротно позичаючи для користування мову царсіянську. А тим гетьмаїнцям, які віддавали свою мову добровільно, надавалося почесне звання великодержавного патріота.

З часом рідної мови у гетьмаїнців залишилося так мало, що її вже не вистачало для їхніх міст і містечок, шкіл і церков. І що найжахливіше — для хороброго гетьмаїнського війська, покликаного захищати рід-

— Віднині гетьмаїнської мови не було, нема і не може бути!

Але й після цього підлеглим йому сатрапам ніяк не вдавалося повністю звести зі світу гетьмаїнську мову. Її зберігали в глибині своїх душ поневолені лицарі, хлібороби й відважні співці — кобзарі. Її брали з собою ті гетьмаїнци, що втікали від неволі в чужі краї...

Збігли віки. Царсіянська єдина і неподільна імперія завоювала так багато народів, що не змогла їх утримати, і розпалася.

З радістю взялися за відтворення своєї вільної держави гетьмаїнци. Обрали собі гетьмана й старшину, утворили уряд. Новообраний гетьман видав багато важливих указів, а уряд — постанов. Та сил у відновленій державі чомусь не прибувало, а усмішок на обличчях її громадян ставало чимраз менше.

Довго розмірковував над цим гетьман, а відтак викликав до себе наймудріших радників і сказав:

— Будуємо нашу нову державу рік, розбудовуємо другий, третій, п'ятий, а сил у неї не більшає. Чому?

— Це й для нас таємниця, — ухилив відповіді радники.

— Доручаю вам з'ясувати! — поставив завдання гетьман найбалакучішому радникові і запропонував:

— Куди хочеш іди, що хочеш роби, а дізнайся: чому не більшає сил у нашої нової держави?

Думав той радник день, думав місяць, роздумував другий і пішов на вулицю проводити опитування.

«ШЕРШАВИМ ЯЗЫКОМ ПЛАКАТА...»

ДЕКАЛОГ НЕБАЙДУЖОГО УКРАЇНЦЯ

Тільки твоя любов здатна втримати рідну мову на сім світі й тільки брак такої любові — вбити остаточно. Можна з часом повернути до хати втрачений достаток, але рідне слово, як і рідна людина, вмирає назавжди. Його порятунком — твій обов'язок і твоє непорушне право, тож починай сповна користатися цим правом уже сьогодні!

1. У своїх національних прагненнях не покладай жодних надій на владу та політиків, незалежно від того, чи є вони українськими, неукраїнськими або антиукраїнськими, твоя вимога до них однакова: не втручатися в процес національного відродження! Решта залежить тільки й виключно від тебе.

2. Звертайся до всіх тільки українською мовою! Того ж вимагай від інших — до себе. На звертання російською, залежно від ситуації, не реагуй зовсім або чемно відповідай: «Не розумію. Говоріть, будь ласка, українською». Будь при цьому настільки ж коректним і ввічливим, наскільки стійким і послідовним.

3. Омийнай кранниці, кав'ярні, місця відпочинку з російським мовленням та озвученням. Хай гаманці власників цих закладів сповна відчують невідгідність їхньої мовної поведінки. Якщо сам працюєш у сфері обслуговування, пам'ятай, що ти зобов'язаний якнайкраще обслужити клієнта, коли він звертається до тебе українською.

4. Читай передовсім українські книжки, газети, журнали, слухай і дивися переважно українські трансляції, вистави, сайти в Інтернеті, аудіо- та відеозаписи. До чужого не звертайся без доконечної в тому потреби. Сам переконаєшся, що при бажанні до 90 відсотків необхідної інформації ти можеш отримати рідною мовою.

5. Дбай повсякчас про чистоту рідного слова. Звільни свій лексикон від «пірожених», «самольотів», «бумаж» і т. п. Якщо твій приятель, діловий партнер чи співрозмовник уперто «обходить» без української мови — подумай, чи не краще тобі обійтися без такого приятеля, партнера чи співрозмовника.

6. Не піддавайся на будь-які провокації. Уни-

Найпершим зустрівся йому гетьмаїнець, що називав себе хохлаїнцем. Його відповідь на поставлене запитання була така:

— Таємниця — в державній мові. Нам, царсіянськомовним хохлаїнцям, овладіть язиком предков тяжельше, чим любимо іностраним. А кака ж держава без своєї мови?

Другим зустрічним виявився гетьмаїнський царсіяннин, що багато років називав себе старшим братом. Він підтримав думку попереднього опитаного громадянина:

— Все дело в языке. Я, например, радился і живу здесь тридцать і три года, но за это время не овладел етой вашей мовой даже на четверть. То сколько же лет патребуется мне, чтобы овладеть ею полностью? Не нужна нам ета ваша державна мова — ат нейю только вред: ана раз'едіняет связи і атвлекает ат настоящей державотворческой работи. Народ интересует не мова, а дешовая калбаса...

— Евріка! — вигукнув радник, крокуючи далі. — Та це ж так просто — відмовитись від своєї мови і замінити її ковбасою!..

Та, на всяк випадок, спитав ще одного зустрічного, котрий, як не дивно, вільно володів мовою предків. Але й той відповів йому:

— Таємниця — таки у мові. Справді, де візьметься сила в тілі, з якого вийнято душу? А душа народу — це його мова. Без мови немає народу, а отже, і його держави. Виходить, сила нашої гетьмаїнської держави — в її народі, що живе на своїй землі, а сила народу — в його рідній мові.

Вражений несподіваним поворотом думки, радник довго чухав потилицю, розмірковуючи, якою ж мовою виголосити для старшини та гетьмана повідомлення про таємницю безсилля відновлюваної держави гетьмаїнців...

І таки вирішив.

Анатолій ГАРМАТЮК

ТИМ ЧАСОМ...

У МОЛДОВІ ОШТРАФУВАЛИ... ЗА РОСІЙСКУ МОВУ

Молдавські правоохоронні органи вперше виписали штраф громадській організації за використання банера російською мовою під час акції протесту. Про це повідомляє «РІА Новості», посилаючись на копію протоколу, випсаного правоохоронними органами молдавського міста Бельці улаштувачам акції — Лізі російської молоді Молдови, яка влаштувала протест проти візиту в республіку президента Румунії Траяна Бесеску. У документі говориться, що «організаторами опозиційної маніфестації були використані рекламні плакати у кількості двох штакер з текстами інформативного характеру російською мовою, що є порушенням статті 368 адміністративного кодексу республіки Молдова».

Відповідно до цієї статті адміністративного кодексу, Віктору Калашникову — керівнику місцевого осередку Ліги російської молоді, яка і організувала мітинг, був виписаний штраф у розмірі 400 лей (31 долар).

кай спонтанних «вуличних» дискусій із російськомовними опонентами. Твоя сила — не в довжині язика, а в непохитності волі.

7. Демонструй іншим приклади мовної та національної гідності. Роз'яснюй людям засади ненасильницької тактики боротьби проти русифікації. В цій боротьбі єднайся з однодумцями, залучай небайдужих.

8. Сам не виказуй хамства та зупиняй хамів. Твоє неприйняття чужої мови та культури не мусить перетворюватися на ворожість до її носіїв. Законні права та свободи цих людей у жодному разі не мають бути підважені.

9. Уникай абсурдів та виявляй сліпого фанатизму. Не варто викидати з книжкової шафи Пушкіна і Толстого чи конче наполягати, аби, приміром, заїжджий іноземець розмовляв із тобою лише українською. Але наполегливо тягнися до свого, по змозі оминаючи чуже.

10. Завжди працюй над собою, аби стати розумним, шляхетним, сильним, привабливим, конкурентоспроможним. Твори образ українця, гідний бути прикладом для наслідування.

Володимир ВІТКОВСЬКИЙ

«Літературна Україна» № 48, 2008 р.

СМІХУ БОЇТЬСЯ НАВІТЬ ТОЙ, ХТО ВЖЕ НІЧОГО НЕ БОЇТЬСЯ!

Патріарх, гетьман українського гумору, неперевершений творець «Сміхології», живий класик — так називали його ще за життя та багатьма іншими поважними іменами — прославленого гумориста й сатирика, справді народного письменника Павла Глазового.

Народився він 30 серпня 1922 р. у с. Новоселюватка Казанківського району на Миколаївщині і помер 29 жовтня 2004 року. Після закінчення семирічки навчався і закінчив Новомосковську педшколу. Далі — служба в армії, а з 1941 р. — війна, нагороджений бойовими орденами, навчався в Криворізькому педінституті. Надіслав кілька гуморесок у «Перець» і одержав схвального листа від Остапа Вишні, який допоміг йому перевестись до Київського педінституту, який він закінчив і почав працювати в редакції журналу «Перець», «Мистецтво».

Він — автор кількох десятків поетичних книг, багатьох соковитих і розмаїтих усмішок, гуморесок, мініатюр, поем, байок, творів для дітей, відомих далеко за межами України. Його прихід у літературу розпочався збіркою: «Великі цяці» (1956), «Карикатури з натури» (1963), «Коротко і ясно» (1965), «Щоб вам весело було» (1967), «Мініатюри та гуморески» (1968), «Комедіада» (1969)... пропускаючи подальший перелік і назву ще декілька останніх книг: «Сміхологія» (1982), «Веселий світ і чорна книга», «Сміхослов» (1997), видана редакцією «Вечірнього Києва». Вони не залежувалися на книжкових полицях, а швидко розходились до читачів, що свідчить про велику популярність письменника серед дорослих і юних шанувальників його талановитої творчості.

У нього було чимало читців, але найпопулярнішими поряд з Андрієм Совою, Литвиновим був і народний артист, лауреат Шевченківської премії Анатолій Паламаренко, який чудово читає Глазового понад 50 років. У інтерв'ю з нагоди 85-річчя від дня народження Глазового він, зокрема, сказав: «Мине оця політична боротьба, настане час, коли утопчється наша дійсність, візьмуться за культуру, духовність й усі побачать, хто такий Павло Глазовий. І на один шабель з Котляревським, Руданським, Глібовим... поставлять великого Павла Глазового. Найбільш читабельного, плідного, народного, мудро, естрадного. Добрих п'ятдесят років тримати український народ у стані хорошого національного гумору (реготу) — це, я вам скажу, треба вміти. Андрій Корнійович Сова, потім я, потім Литвинов... Хто виконував Глазового — він завжди лишається Глазовим. Він завжди був любимим у народа». Сам Глазовий зізнавався:

*Я так люблю іскристий сміх,
Веселий сміх, що гріє всіх,
Переливаю в слово радість,
Яку в душі своїй зберіг.
І я щасливий, що пишу
Хорошим людям на потіху,
Ловлю в очах іскринки сміху
І довго в серці їх ношу.*

Він любив життя, людей, рідну Україну, поезію, мистецтво і ненавидів негативні явища, їхніх носіїв, які заважали нам нормально жити. Вістря його сатири спрямоване проти лжепатріотів, головатяп, базик, шахраїв, злодіїв, циніків, перевертнів, окоманіювачів та іншої нечисті. А справжнім трудівником він бажав: «Нехай від лих і бід усіх вас береже здоровий сміх». Під час ювілейного вечора, присвяченого 75-річчю, він просив:

*Коли у мене на могилі
Чудесний виросте будяк,
Хотів би я, щоб друзі милі
Про мене згадували так:
— Ти пам'ятаєш Глазового?
Невже забув? Це ж той Павло,
Який життя прожив для того,
Щоб людям весело було.*

Бо усвідомлював велику силу і значення сміху. (Пригадайте мудре народне висловлювання — «Сміху боїться навіть той, хто вже нічого

не боїться»). І його лікувальну силу, коли йдеться про позитивних героїв, хороших людей. Багато його поетичних рядків звучать афористично, легко запам'ятовуються. Наведу кілька прикладів: «Все на світі від любові почалося», «Любов — то сила світла, руху і тепла, що чудесну ту іскрину над землею пронесла», «Вода — то не стихія, а найвище божество», «Вода — богиня, горда сила неземна».

Павло Глазовий не раз висловлював глибокі і влучні думки про життя, багатогранні його проблеми, про окремі події і картини, про людей, їхні недоліки.

Він — не тільки тонкий гуморист, а й гострий, часом і нищівний сатирик, а також автор досконалих творів для дітей. Цікавими є його роздуми про літературу, мистецтво, культуру, мораль, поезію, гумор: «Поет — це не той, хто співає уміє, а той, хто не може мовчати».

*«Життя ж — вогонь,
у тім вогні
серця людські палають,
а сміху іскорки ясні
над полум'ям літають:
смішні пригоди і слова,
події і картини.*

*Я сам згоряю у вогні
й збираю ті іскрини.
Якби не міг збирати я
веселого й смішного,
давно розпалась би душа
під тягарем страшного».*
Ось ще одна невелика усмішка «Заноза»:

*Сказав якось Федір Галка
Занозі Паньковій:
— Ти чому не розмовляєш
На українській мові?
— Зачим вона міне нада? —
Прошпів Заноза. —
Що я — дядько тібе, що лі
З какоюсь колхоза.*

Він усвідомлював, що «хтось мене злобливо прокляне, з жовчі й слини, намішавши бруду, та, напевне, й той на світі буде, хто згада подружньому мене».

З любов'ю, теплотою й вдячністю згадуємо ми славного поета, який не дожив до свого 85-ліття, але пам'ять про нього живе у серцях багатьох читачів. За життя він не був гідно поцінований, бо був незручний для влади. Його твори висувались навіть на здобуття Шевченківської премії, але не були відзначені, хоч він був удостоєний премії імені незабутнього Остапа Вишні, який теж не був жодним лауреатом і не мав ніякої медалі, але популярності його можуть позавидувати навіть деякі найвищі лауреати.

На цю тему є в Глазового цікава усмішка «Найвища нагорода», де є такі рядки:

*В школі хлопчик ясноокий
Руку підійма.
— Чом в Шевченка у Тараса
Орденів нема?
Вчитель каже: — Як поета
Полюбив народ,
То йому уже не треба
Інших нагород.*

Саме таким був і залишається наш дорогий поет — улюбленець народу.

Низка гуморесок Павла Глазового присвячена мовній проблемі. Добре було б, якби газета їх надрукувала!

Павло ПАРАСКЕВИЧ,
кандидат філологічних наук
м. Херсон

Павло ГЛАЗОВИЙ

ПРО БІДНОГО ЛЬОВУ І ДЕРЖАВНУ МОВУ

Зустрілися на базарі
Дамочки знайомі.
— Як ваш Льова поживає?
— Сидить у дурдомі.
Він в Ізраїль перебрився
До перебудови.
А там бар'єр — біда тобі,
Як не знаєш мови.
Вчився Льова так старанно,
Що не бачив світу.
Але ідишу не вивчив,
Не знає івриту.
Як почина балакати,
Ні складу, ні ладу.
Там же книжки не спереду
Читають, а ззаду.
Потикався бідний Льова
В різні установи,
Все закрито-перекрито,
Як не знаєш мови.
Скрізь дивилися на Льову,
Як на психопата.
Тому й зробив бідний Льова
З фанери плаката.
Накарлявав: «До такого
Життя ми не звичні.
Ми євреї особливі,
Російськоязычні.
Вимагаєм від кнесета
Створить нам умови,
Запровадить в Ізраїлі
Дві державні мови!»
Гукав Льова під кнесетом,
Роззявивши рота,
А на нього всі дивились,
Як на ідіота.
Мало йому не побили
На лобі плаката.
Тепер в Льови у дурдомі —
Окрема палата.
Щоб знав, дурень, що Ізраїль —
Розумна держава.
Нав'язувать чужу мову
Там не мають права.

КУЦА БАЙКА З ДОВГОЮ МОРАЛЛЮ

У гаю ворона
Сороці сказала:
— От якби я, сестро,
Аж два горла мала,
Скільки б я зуміла
Наробити діла!
Одним би кричала,
А другим би іла.
Нині дуже вперто
Точаться розмови,
Що введуть законом
Паралельні мови:
Ця, мовляв, державна,
Інша — офіційна, —
Так сказати, центральна
І периферійна.
У словник загляньте,
Офіційна мова —
То ж і є — службова,
Тобто урядова.
Значить, знов тримати
Будем рідну мову
Як декоративну,
Необов'язкову?
Та хіба ж то люди?
То якісь Ворони,
Якщо пропонують
Безглузді закони.

ФАКТИ Й АРГУМЕНТИ

Кажуть, наших у Росії
Є мільйонів п'ять.
А вони там по-російськи
Вміють розмовлять?
Так, звичайно. Володіють
Мовами двома.
Є там школи українські? —
Ні, таких нема.
А Росія скільки руських
Дарувала нам? —
Їх в чотири рази більше,
Аніж наших там.
Чи спокійно їм живеться?
«Требують» весь час,
Щоб по-руськи їхні дітки
Вчилися у нас.
А чого отак виходить,
Пояснів один
Убеждливо руськомовний
Вчений громадянин:
— Всем известно із древнейших
Письменных трудов
То, что Киев — это матеръ
Русских городов.

Ну а хто же чаще руських
Помінаєть мат? —
Ето следует бандерам
На заметку взять.

МОВА І ЯЗИК

Розмовляє наша Мова
З руським Язиком.
— Мы с тобой, — Язык говорить,
Не в ладах живем.
Опечален мой двуглавый,
Мой родной орел
Тем, что ныне в Украине
Мало русских школ.
Малышей русскоязычных
Надобно беречь.
Ты же знаешь, как их портит
Неродная речь.
— Отакої! — каже Мова.
— Я ж сестра твоя,
То чого ж російським діткам
Шкодитиму я?
І чого ворогувати
Мові з Язиком?
— Да пойми, — Язык говорить,
— Речь же не о том.
Ты же знаешь, сколько русских
В Украине есть.
И других русскоязычных —
Всех не перечесть...
— А вони, — питає Мова, —
Звідки прибули?
Ми сюди їх вербували,
Чи за чуб тягли?
Чом твої російськомовні
Прагнули весь час,
Щоб не стали їхні дітки
Схожими на нас?
Від столиці України
До найдальших сіл
Все ставало менше й менше
Українських шкіл...
— Ну так что ж? — Язык питає, —
Я для всех родной.
Я — Тургенев, Достоевский,
Пушкин и Толстой.
— Не хвилюйся, — каже Мова, —
Ми шануем їх.
Ти поглянь на руськомовних
Діточок своїх.
Подивися на сучасну
Молодь у містах
Та послухай краєм вуха,
Що в них на вустах.
Що їм Пушкін? Що Тургенев?
Що для них Толстой?
Та для них уже й Чапаев
Більше не герой.
Знаєш, скільки тут про нього
Наплели гидот?
Петька, Анка і Чапаев —
Брудний анекдот.
Про Тургенева й Толстого
Навіть річ пуста.
Де ти бачиш їхні книги?
Хто тут їх чита?
Від еротики й порнухи
Аж тріщать ларьки.
Все ж то творять доморослі
Наші «русакі».
Ти у нас російськомовну
Пресу переглянь.
Чим натопта на набита
Та газетна дрянь?
Уяви, що твій Тургенев
Прочитав би те,
Що братав російськомовна
Про жінок плете,
Як смакує походеньки
Безсоромних дам.
Він сказав би: «Это мерзость!
Это стыд и срам».
— Ты права, — Язык промовив, —
Слушай мой ответ.
Мне от этих шелкоперов
Тоже жизни нет.
Прикрывавсь русской речью,
Этот гнусный сброд
Растлевет и позорит
Мой и твой народ.
Говорю тебе по-братски,
Истину любя:
Ты, сестра, от этой мрази
Береги себя.
Защищайся, отбивайся,
А не то — капут:
И тебя они угробят,
И меня сожрут.
— Ну спасибо, — каже Мова, —
За такі слова.
Триста літ мене чавили,
Але я — жива,
Бо мене оберігає
Божа благодать.
Є прислів'я: «Бог не видасть,
Свині не з'дять»».

РУСЬКОМОВНИЙ ДЕПУТАТ

Коли в Раді у Верховній
Руськомовний виступа,
Ви прислухайтесь, шановні,
Що він меле й телпа.
— Без единого Союза
Далеко мы не уйдем.
Жить не сможем без России,

Неизбежно пропадем...
— Виступайте на державній! —
Із гальорки хтось гука.
— Перестаньте придиратись! —
Чути з іншого кутка,
А йому ж державна мова —
Непотрібна, зайва річ.
Йому рідна та, якою
Разговаривал Ілліч.
Проти вищого начальства
Він ніколи не ішов.
Що начальство ізрекало,
Те і він услід мовов.
Не морочилась ніколи
Твердолоба голова,
Українські чи російські
Ті начальницькі слова.
Буде три державні мови,
Чи чотири, чи одна, —
Ні тієї, ні цієї
Він не знатиме й не зна.
І його не мучить совість,
І сумління не гризе...
Тож послушайте терпляче,
Ще чого він наведе.
— Мы от наших оппонентов
Разных слушаем речей.
А живут они поддержкой
Иностранных богачей.
Потому они им служат,
Что живут за ихний счет! —
Зачекаймо ще хвилинку,
Доки він затулить рот.
Зачекаймо й запитаймо:
— А тепер повідай нам,
За який і чий рахунок
Ти живеш на світі сам?
Ти продуктів добру купу
Умелюєш шодня.
Що ж у тебе — є корова,
Власні кури чи свиня?
Може, ти свиню зарівав
І насмажив ковбаси?
Може, з власного городу
Ти картопельку їси?
У народу від нестатків
Уривається терпець,
А у тебе на загривку
Ледь зійшовся комірець.
Ти Росію сильно любиш?
Безперечно, це не гріх,
Але хто ж тебе тримає,
Не пускає до своїх?
Залиши нам Україну,
Не тягни до росіян,
Можеш пупа надірвати —
Це ж тобі не чемодан.

СУЧАСНІ НАШІ ІМЕНА

Читаєш книги історичні
Чи релігійні письмена, —
Які величні, симпатичні
Були у предків імена!
Колісь давалися імення
Не задля моди чи краси.
Яке отримав в день хрещення,
Таке довічно і носи:
Пархом, Оникій, Калістрат —
Козак, трудяга чи нероба,
Парфен, Мусій, Овсій, Кіндрат
Своє ім'я несли до гроба.
Вродливі дочки України,
Достойні шани і хвали —
Палажки, Мотрі й Василяни, —
Найчарівнішими були.
Змінилася ментальність наша,
Куценькі любимо слова.
У нас і Валя, Саша й Паша,
І дядьком, й тіткою бува.
Дівулькам, дамам і бабусям
Словечка ніжні до смаку.
Вони всі Люсі, Мусі, Дусі,
Як у дитячому садку.
Та й мужики пішли хороші,
Вони полізли теж туди:
Всі Льоні, Толі, Діми, Льоші
З дитячих літ до бороли.
Вже підстригаємо волосся
І одягаємось всі так,
Щоб розторопать не вдалося, —
Чи то дівця, чи козак.
Не бодом же стягати штани,
Щоб подивитись, хто вони?
Імен лишилось дуже мало.
Чому так вийшло — не збагнеш.
Як президентів обирали,
Був перший Льоня, другий — теж.
Та не журіться, любі друзі,
Брати і сестроньки мої,
Он королями у французів
Колісь були самі Луї.
Учені пишуть: їх число
Аж до шістнадцяти дійшло.
Та й ми не дождемося чуда
Від наших Льонь — ні ви, ні я.
Якщо і третім Льоня буде,
Перейменуєм на Луя.
І будем тих Луїв тягти
До десяти чи двадцяти.
І хай скоріш той час настане,
Щоб ми по-іншому жили,
Щоби за правом, Богом даним,
Людьми щасливими були.

* * *

Книги з гуморесками Павла Глазового є в редакції «КС». Звертайтеся!

ОЖИВАЄ ІСТОРІЯ В ЕТНІЧНОМУ КОСТЮМІ

Мабуть, немає в світі нічого більш мінливого після погоди, ніж мода. Однак навіть у ній завжди є щось непорушне, канонічне. І ці характерні ознаки сталості та самобутності в одязі кримських татар добре видно на прикладі чоловічого автентичного костюма середини XIX століття, який продемонструвала у виставковому залі Всеукраїнського інформаційно-культурного центру Ульвіє Аблаєва, заступник директора історичного музею «Ларішес». Вона багато років досліджує національний одяг кримських татар, здійснила його аналіз як комплексу традицій у порівнянні з одягом інших народів Причорномор'я — турків, болгар, греків, вірмен, караїмів та інших.

— Перебуваючи в складі кримської делегації з шістнадцяти чоловік у Туреччині, мене вразило, як в одному з містечок люди бережливо ставляться до старовини, — розповідає У. Аблаєва. — Ми жили в готелі, якому двісті років, а він і нині в чудовому стані.

З ініціативи місцевих жителів усе місто охороняється як об'єкт історико-культурної спадщини ЮНЕСКО. І щоб зберегти й надалі його старовинне архітектурне обличчя, тут навіть не проєктують сучасної забудови. Таким важливим для кримських татар, на думку У. Аблаєвої, є збереження архітектурно-культурного ландшафту Бахчисарая. Вона як модельєр знає до найменших дрібниць повсякденний і святковий одяг предків, який вони одягали в минулі віки в різні періоди року в степовому Криму, на Південнобережжю та в горах.

На їхній основі восени минулого року за пропозицією представників Московського музею Сходу і при фінансовій підтримці фонду Марджані У. Аблаєва взялася створити дві узагальнені моделі чоловічого і жіночого костюмів як збірний середньостатистичний образ етносу. Їхне експонування в столиці Росії заплановано на травень 2014 року. Поки що готовий лише чоловічий, і глядачі ВІКЦ першими отримали можливість побачити цей автентичний етнографічний комплект одягу, що ідентичний реаліям 150-річної давнини. Щоб показати всі його складові компоненти, яких налічується близько десяти, автору знадобилися два

манекени. — Тканини тоді ткали на домашніх верстатах з льону, вирощеного власноруч, і вовни овець, яких також було вдосталь, — розповідає У. Аблаєва. — А крій був економний і максимально безвідходний.

Біла лляна сорочка з маленькою стійкою на ший і широкі чорні штани: влітку — з льону, взимку — з сукна, в яких зручно було сидіти, обв'язувалися поясом із смугастої тканини, в якій поєднувалися нитки льону, шовку і бавовни. За нього затикався ніж. Пояс завширшки 50 сантиметрів, завдовжки 4,5 метра зав'язувався на два вузли, а якщо його довжина збільшувалася до семи метрів, то і вузлів було стільки ж. Такий пояс був для чоловіка свого роду корсетом, а у випадку смерті в нього можна було загорнути покійника, як у саван.

Чоботи шилися з будь-якої шкіри, крім свинячої. У. Аблаєва використала два її види — з бичка і кози, прикрасивши взуття пряжками. А щоб дерев'яний каблук, обтягнутий зверху шкірою, не зношувався в горах, знизу прибивалася металева набійка. Завершує цей ансамбль чорна шапка з каракулю, без якої навіть влітку чоловіки не виходили з дому на вулицю. В холодну пору року зверху на сорочку одягався ошатний жилет без плечового шва з кишенькою для годинника, який тоді лише починав з'являтися як річ, без якої не обійтися в повсякденному житті. Застібається жилет на двадцять гудзиків, виготовлених із золоченого шнурка.

Так же без плечового шва і з швиливими рукавами з ластовицями, щоб можна було підняти руки для роботи, сконструйована куртка з підкладкою. Від дощу і снігу чоловіків захищала накидка з капюшоном.

— Не знаю поки що тільки, як обробляли її в старовину від води, — сказала У. Аблаєва. — Але думаю, що розгадку цього секрету предків незабаром обов'язково відшукаю.

Продемонстрований нею чоловічий гардероб, в якому не вистачає лише зимової куртки, був традиційним для середнього за достатком класу. І його характерними ознаками можна назвати зручність у носінні та скромність в оздобленні візерунками. Одяг

культурної спадщини кримських татар. Їх обговорення відбулося в Кримському клубі експертів за участі представників різних сфер культури, викладачів, громадських діячів, журналістів.

Будь-які проєкти, за словами генерального директора ВІКЦ, кандидата філософських наук Миколи Кузьміна, в сучасних реаліях більше трьох років не утримуються на висоті популярності чи загальносупільного інтересу. Однак це не стосується формування самоідентичності народу, що базується на його духовних коренях, починаючи з казок та легенд і закінчуючи нинішніми досягненнями в мистецтві, культурі, архітектурі.

для багатших верств відрізнявся більш пишною орнаментацією. Проте його не можна ототожнювати з яскраво розшитими куртками провідників у гори з репутацією донжуанів, яких ще називали «павичами в оперенні».

Вишивку як декоративний елемент оздоблення, за словами модельєра, застосовували мало і скупо, підкреслюючи цим витонченість костюма. За ним можна було визначити професійне заняття чоловіка, з якого він роду та місцевості.

Ця виставка одного костюма стала першим практичним кроком із серії семінарів і подійних дискусій Всеукраїнського інформаційно-культурного центру в рамках дослідження та аналізу сучасних процесів формування духовних цінностей на основі

Кримським татарам потрібно позбуватися шлейфа депортації, переконаний журналіст Алі Кадиров, і повернутися обличчям до витоків, з яких зароджувався етнос, до його казки «Алтин бешик» («Золота коліска»), що існує в кількох варіантах, проаналізувати роль релігійного фактора в формуванні національної самоідентичності. Дехто вважає, що через два-три покоління в процесі асиміляції, змішаних шлюбів національні ознаки втрачаються. Однак як кожний вид рослин і тварин у природі відображає в собі всі її барви, так і людина уособлює закладену в ній генами сутність, розкрити яку можна через культурологічні коди, в тому числі побутовий народний танець. На відміну від глянцевої, красивої зовнішньої картини сце-

нічної хореографії в ньому відбувається глибоке освоєння простору, зокрема, кружлянням відображається ландшафтна стихія. А в минулі віки у танці обирався й партнер для життя в шлюбі.

Учасники «круглого столу» — кандидат історичних наук Зарема Хайредінова, кандидат політичних наук Ельміра Муратова, історик Сервер Ебубекіров, психолог Айше Нуфтуллаєва, голова громадської організації «Діяр» Сейтабла Мамутов, співробітники ВІКЦ Швекет Халілов та Ервін Умеров, мистецтвознавець Ельміра Черкезова акцентували увагу на тому, що в зв'язку із здійсненіми часом і роками депортації щепленнями на культури та в побуті кримських татар «етнічні традиції не дотримуються і розчиняються, як цукор у воді»,

вивчення рідної мови зводиться до факультативу, нова музика через три місяці стає нецікавою і списується в архів.

Синтезом усіх цих мистецтв є Кримськотатарський академічний музично-драматичний театр, в якому поєднуються і архітектура, і костюми, і мова. Це викликає великий інтерес у публіки, що й підтвердили, за словами режисера та актора Рефата Сейтаблаєва, гостролі в Баку, з яких колектив днями повернувся. І все ж можливості театру, на його думку, використовуються недостатньо. Криму потрібна молодіжна сцена, на якій би ставилися дитячі спектаклі. Потрібен театр історичної драми, нову п'єсу для якого він нещодавно написав.

Цей обмін інформацією в Кримському клубі експертів став першим етапом у визначенні напрямків досліджень особливостей культурної спадщини кримських татар, які в майбутньому будуть відтворюватися в сучасній етнокультурній мозаїці півострова різними формами культурно-освітньої роботи, в тому числі й інформаційним продуктом з відеозображеннями на сайті ВІКЦ.

Валентина НАСТІНА

СУДАК ЗАПРОШУЄ НА «СХІДНИЙ БАЗАР»

Свої краші сцени для Міжнародного телевізійного музичного конкурсу-фестивалю «Східний базар» надавали в попередні роки різні міста Криму, а адресою нинішнього, дев'ятого за рахунком, стане Судак, місто з багатовіковою історією і древньою Генуезькою фортецею, де в минулому перетинався великий шовковий шлях із Сходу в Європу. Сьогодні в туристсько-оздоровчому комплексі «Судак» розпочинаються конкурсні змагання молодих співаків, які завершаться в неділю 8 вересня гала-концертом.

На прес-конференції в державній

телерадіокомпанії «Крим» заступник її генерального директора Ірина Мульд і головний редактор музичних програм Сейран Мамбетов розповіли, що очікується приїзд близько тридцяти конкурсанти з 25 країн світу і гостей: відомих співаків, переможців та учасників конкурсу в попередні роки. Три дні вокального суперництва на крашці сучасну естраду пісню та її виконання будуть транслювати в прямому ефірі «Перший національний канал» українського телебачення, телекомпанії Туреччини, Казахстану, Молдови, Киргизії, Башкирії та інших

країн, а також ДТРК «Крим».

За всю історію «Східного базару» в ньому шороку випробовували себе і один-два представники від Автономної Республіки Крим, однак лише одного разу кримчанин став лауреатом, розділивши перемогу зі співаком із Казахстану. Цього року бажання виступити на концертній сцені «Східного базару» виявили 57 жителів півострова. Першим етапом відбіркового туру стала для них телевізійна музична програма «Шелляле», що в перекладі з кримськотатарської мови означає «водоспад». Перемога в ньому дала шанс десятком претендентам продовжити боротьбу за путівку на конкурс. І цей другий бар'єр успішно подолали учениця одинадцятого класу з Бахчисарая Ельвіна Юлдашева, молода співачка з Сімферополя Тетяна Кушнір — виконавиця пісень, автором яких є її мама, записала два музичних альбоми і нині працює над третім, а також Ешнаїд із Сак і Фазіле Ібраїмова з Білогірська, студентка четвертого курсу Кримського університету культури, мистецтв і туризму, які й пойдуть на IX Міжнародний телевізійний музичний конкурс-фестиваль «Східний базар».

Усіх секретів його генеральний директор Ельвіра Чакалова відкривати наперед не стала. Відомо тільки, що коштів на проведення цього річного конкурсу-фестивалю передбачено стільки ж, як торік, і фінансується він не з державного бюджету, а комерційними структурами. Декорації хоч і менше, але сценографія на відкритому літньому майданчику ТОК «Судак», за словами організаторів, буде цікавою. Минулорічне оформлення сцени в стилі бароко нині змінено на модерн.

Конкурсанти будуть виконувати пісні рідною мовою, а від Криму вони прозвучать українською, російською та кримськотатарською. Вести концертні програми протягом трьох днів будуть ті ж артисти з Білорусі, Туреччини і Казахстану, що й торік. Хоч ведучі і знайомі кримській та телевізійній аудиторії, але наряди вони шийють нові, чим хочуть вразити.

Буде багато й інших новинок. Тож у судакчан і тих, хто нині відпочиває на морському узбережжі в Східному Криму, буде три чудових дні, наповнених музикою, танцями та інтригою: нова зірка з яким ім'ям засяє цього року на міжнародному пісенному небозводі.

Н. ВАСИЛЕНКО

У НАС В ГОСТЯХ ТЕАТР!

Шановні читачі! 17-21 вересня у Сімферополі на сцені Кримського академічного українського музичного театру даватимуть вистави актори Полтавського академічного обласного українського музично-драматичного театру ім. М. В. Гоголя. Початок спектаклів о 18.00. Підтримаємо український театр!

17, вівторок	И. Котляревский Музыка Н. Лысенко
«НАТАЛКА ПОЛТАВКА» Опера в 2 действиях	
18, среда	Леся Украинка
«ЛІСОВА ПІСНЯ» Драма-феєрія в 3 действиях	
19, четверг	И. Карпенко-Карый
«БЕЗТАЛАННА» Драма в 2 действиях	
20, пятница	Г. Квитка-Османовиченко Музыка К. Стеценко
«СВАТАННЯ НА ГОНЧАРІВЦІ» Музыкальная комедия в 2 действиях	
21, суббота	
ВЕЧЕР РУССКОГО РОМАНСА Театрализованный концерт	

«Я Й НЕ ПОМІТИЛА, ЯК ПРОЛЕТІЛИ КАНІКУЛИ...»

Літо — це найулюбленіша пора року для дітей. Цей час дітлахи проводять по-різному: дехто відпочиває разом з батьками на морі, хтось — у літніх таборах, а дехто допомагає дорослим.

Цього літа я разом із батьками побувала у багатьох містах нашого півострова. Хочу розповісти про Феодосію, яка розташована неподалік від нашого селища Нижньогірського. Їхали туди залізницею. У цьому місті жив відомий художник Іван Костянтинович Айвазовський, який після своєї смерті залишив картинну галерею. У ній

зберігається 12 тисяч творів морської тематики. Перед галереєю встановлений пам'ятник видатному мариністу з написом «Феодосія — Айвазовському». Поряд знаходиться музей воскових фігур, який я відвідала.

Цікаво було подивитися на відомі історичні постаті: Жанну Д'Арк, І. К. Айвазовського, Наполеона, Івана Грозного, Й. С. Баха та багатьох інших. Фігури стоять, немов живі, наче хочуть щось розповісти. Я із задоволенням поспілкувалася б з Жанною Д'Арк!

У міському парку ми побачили пам'ятник у вигляді

стели «Полеглим у боях за Феодосію в роки Громадянської і Великої Вітчизняної воєн», горів Вічний вогонь і лежало багато живих квітів. Приємно бачити, що люди шанують пам'ять про загиблих.

У Феодосії ми провели чотири чудових незабутніх дні. Ходили на море, вечорами прогулювалися красивою набережною, яка освітлювалася ліхтариками. Я піднімалася на гору і бачила прекрасний краєвид: видно ціле місто, як на долоні!

Море — це чудо природи, а купатися в ньому — величезне щастя. Нарешті я навчилася плавати! Для мене це велике досягнення. Мені дуже сподобалася поїздка до Феодосії, після якої залишилося багато вражень. Наступного року ми плануємо ще ближче ознайомитися з цим прекрасним містом.

А напередодні Дня незалежності я побувала у Севастополі. Це також велике і гарне місто, в якому багато пам'яток, музеїв, пам'яників. Наймасштабніша пам'ятка — це панорама «Оборона Севастополя 1854–1855 рр.». Перед входом — великий фонтан, оточений старовинними гарматами. Неподалік — колесо огляду. Опинившись на самій верхівці, я побачила чудовий краєвид міста, але легенький вітерець все ж навіював на мене страх.

У цьому місті дуже сподобалася набережна, яка починається з площі Нахімова. Поруч розташована Графська пристань — це візитна картка міста-героя,

своєрідна емблема міста Севастополя. У центрі площі гордо височить пам'ятник адміралові П. С. Нахімову, видатному флотоводцю.

В десяти метрах від берега встановлено пам'ятник Затопленим кораблям — це витончена колона, увінчана капітеллю, що стоїть на штучному острові. Над нею — бронзовий двоголовий орел, який тримає в дзьобі лавровий вінок і якір.

На набережній також знаходиться один із найстаріших у Європі і єдиний морський акваріум в Україні. Я отримала велике задоволення, побачивши екзотичних риб і рептилій.

Мені дуже сподобалося, що люди дбають про красу свого міста, в якому багато фонтанів, клумб із різноманітними квітами, всюди стоять лавки, де можна відпочити і подихати морським повітрям. Моє знайомство з містом закінчилося тільки пізно ввечері, коли ми милувалися святковим салютом.

Я й не помітила, як пролетіли літні канікули. В останні дні літа я готувалася до школи та багато читала.

Карина ТЮРИНА,
учениця 8 класу
Нижньогірської ЗОШ № 2

УВАГА: КОНКУРС!

«Джерельце» закликає своїх юних читачів до участі в творчих конкурсах! Зокрема, на **КРАЩУ РОЗПОВІДЬ ПРО ТЕ, ЯК І ДЕ ВИ ПРОВЕЛИ СВОЇ КАНІКУЛИ**, чим вони запам'яталися. Це можуть бути прозові або поетичні твори обсягом до двох друкованих аркушів. Ілюстрації (фото, малюнки) — тільки вітаються! Ще одне творче змагання — на **КРАЩУ РОЗПОВІДЬ ПРО УЛЮБЛЕНИХ УЧИТЕЛІВ**. Напишіть до «Джерельця», за що ви шануєте своїх учителів-наставників, чи хотіли б бути схожими на них. Надсилайте ваші твори звичайною чи електронною поштою на адресу редакції, кращі з них будуть опубліковані, а переможців чекають призи! **ТВОРІТЬ! ДЕРЗАЙТЕ! ПЕРЕМАГАЙТЕ!**

Лідія Огурцова — одна з найцікавіших сучасних дитячих письменниць Криму. Вона — автор дванадцяти книг віршів, казок та оповідань для дітей різного віку — для дошкільнят і школярів. Твори її — близькі й зрозумілі дітям, бо вони — про них і для них, ніби написані їхнім талановитим, мудрим ровесником.

Лідія Огурцова — головний редактор журналу «Літературний дитячий світ», член Національної спілки письменників України. Живе в м. Сімферополі.

Пропонуємо вірші поетеси, присвячені шкільному життю, в перекладах Данила Кононенка.

Лідія ОГУРЦОВА

ВСЕЗНАЙКО

Я — найкращий учень в класі,
Ось щоденник мій,
бузь ласка.

Я — зразковий, не крутий,
І не ледар, як Сергій.
І про все на світі знаю
І тому я всіх повчаю.
Все я вивчив на «зубок»,
Не терплю чужих думок.
Кажуть всі, що я — Зазнайко,
А по-моєму — Всезнайко.

НЕПОСИДИ

В першій «А» іде бесіда:
«Хто ж такі ці непосиди?»
— Може, інопланетяни? —
Запитала тихо Аня.
— Ні, живуть вони
в пампасах, —
З місяця вигукнув тут Вася.
— Не в пампасах,
а в Сибіру, —
Перебила його Іра.
Кинувся Петя говорити:
— Непосиди — це теж діти!
Їм на місці не сидиться,
Їм стрибати б і вертяться.
— Ну, тоді, —
сказав Серьожа, —
Ми на них із вами схожі.
Всі уроки ми крутилися,
Шепотіли, веселилися...

А скінчилися уроки —
Загалділи, як сороки!
Так, це точно Непосиди —
Ті, хто тихо не посидить!

ЗРАЗКОВИЙ КЛАС

Розкажу вам без прикрас
Я про наш зразковий клас.
Вчителі всі, знаю певно,
Люблять нас і недаремно:
Однокласник

Павлов Вадик —
Кращий в школі математик.
Лена Гур'єва — співає,
Соколова — вишиває
І танцює. Танцівниця
На відмінно тільки вчиться.
Без помилок пише в класі
Всі диктанти Сомов Вася.
У міській олімпіаді
Приз дістався нашій Наді.
А змагались в школі діти —
Всіх гучніш кричала Рита.
Довше всіх жував Андрій,
Найсмійнішим був Сергій.
А красунечка Оксана,
Як царівна, завжди вбрана.
На перерві до буфету
Мчать найшвидше
Гена й Петя.
Коля з Дмитриком
змагались —
Стусанами обмінялись.
А у нашого Данилка —

Не одна, а дві мобілки.
Таємницю «по секрету»
Всім роздзвонить
наша Света.

Друзям віршами записку
Сам складе поет Дениско.
Клас прибрать в обідню пору
Доручають всі Єгору.
От який зразковий клас!
В гості просимо до нас!

ПРО ІНТЕРНЕТ

У світі віртуальнім я,
Як у своїй ракеті:
Бродить вся моя сім'я
Десь у Інтернеті.

В «однокласниках» сидить
Дід аж до півночі.
Не говорить. Все мовчить
Й гратися не хоче.
В скайпі бабця

вже чує світ —
Світська, бач, розмова!
Я бабусі — про обід,
А вона — ні слова!

Тато полюбив фейсбук,
Мама — сайт контактів.
Відбиваємось від рук
Ми з сестрою Таткою.

Розгубилася сім'я
Десь у Інтернеті.
Написав листа їм я:
«SOS! Верніться, врешті!»

РОЗУМНИЙ МИКОЛКА

Запізнився Миколка
в школу.

— Що стряслося?
— Я проспав...
Снилося, що я — відмінник —
Краще всіх урок я знав!
— Краще всіх?
Оце так-так!
Йди до дошки запізняк,
Розкажи, будь ласка, нам,
Де живе гіпопотам?
З чого й де ростуть плоди?
Не живе хто без води?
Коля сумно проказав:
— Уві сні я все це знав,
А прокинувся — й забув...
Ох, яким я мудрим був!

ВАНЯ — КУЧЕРЯВЧИК

У нашого Вані —
Кучерки славні!
Усміхнеться Танечка —
Зітхне тихо Анечка.

На уроках Ваня
Віршички складає.
Після школи Тані
Залюбки читає.

Посмутніли в класі
Всі красуні враз:
«Кучерявчик Ваня,
Певно, не для нас...»

Ой, у Вані, Вані —
Кучерки славні!

МОДНИЦІ

Є дві «кицьки»
в класі нашім,
Дві подружки —

Настя й Даша.

Дві моделі, дві красуні
Сукні нові одягнули.
Покрутились, усміхнулись,
Вліво-вправо повернулись,
Поміж партами пройшлись...
Дефіле із ряду в ряд —
Кожен день новий наряд!
Після школи — в магазині:
Тут заколки, там лосини,
І намиста, і колючка,
Різні блискітки, сердечка...
Знову куплено дрібниці —
Ну, коли вже їм учитися?

ФУТБОЛ

В понеділок в нашій школі
Ми «боліли» на футболі.
Ми кричали всі шосили:
— Перемога! Гол забили!

Ми на співах не співали —
Голоси в нас деренчали.
На англійській —

ми мовчали,
Як води у рот набрали!
Ледве-ледве гомоніли...
Вчителі нас всі жаліли.

А в суботу і в неділю
Знову всі ми «поболіли»,
І кричали всі шосили:
— Перемога! Гол забили!

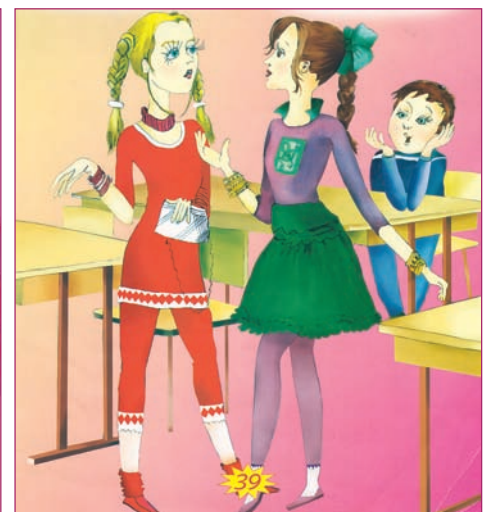
МЕНІ ПОТРІБЕН ДРУГ

Зі мною вже ніхто
не дружить, —
А друг мені потрібен дуже!
Хай я один цукерки з'їв,
Але ж ніхто більш не хотів?!
Я таємницю розплекав —
Але ж весь клас про неї знав!
Твердять: попліткують

люблю —
Я просто правду говорю!

А скаржусь я усім тому,
Що кепсько бути одному!
Вам соромно з таким

дружити?
А як мені без друга жити?..
Переклав з російської
Данило КОНОНЕНКО

ВСЯ УКРАЇНА ВМІСТИЛАСЯ В ЙОГО СЕРЦІ

Частенько заходячи до редакційної кімнати «Кримської світлиці», наші читачі помічають чимало газет з багатьох регіонів України — з Волині, Рівного, Львова, Києва, Полтави, Запоріжжя... І відразу ж тягнуться до них, вибирають щось цікаве для себе, читають, беруть із собою.

І всі уже знають — і працівники редакції, і наші читачі, що ці газети привіз Іван Григорович Кассала, — наш, так би мовити, позаштатний кур'єр, один з найактивніших читачів і пропагандистів «Кримської світлиці» на теренах тих областей, де йому доводиться бувати. Окрім газет Іван Григорович привозить книги, журнали та альманахи, які купує за свої кровні пенсійні гроші або які йому дарують автори для «Кримської світлиці».

Дивившись на цього сивочолого, трохи згорбленого роками, колось вродливого і буйночубого чоловіка, і по-доброму заздривши його життєвій енергії, його неспокоїному характеру, його непосидючості. Це ж треба отак: маючи квартиру у місті Камені-Каширському, що на Волині, він буває в тому помешканні короткочасними наїздами. Решту свого життя — ось уже понад двадцять років — він проводить у дорозі, добираючись від одного населеного пункту до іншого чи то автобусом, чи електрич-

кою... Луцьк, Рівне, Київ, Полтава, Запоріжжя, Сімферополь, Севастополь, Ялта... Де вже там відсиджуватись у своїй квартирі... Не кожен із молодих витримає таке щоденне навантаження переїздів, а він, Іван Григорович Кассала, якому 7 вересня виповнюється аж 86 (!) років, витримує. А він же ще сповнений енергії до подорожей, а він же в дорозі зі своїми двома похідними сумками, наповненими доверху періодичними українськими виданнями та книгами. І робить це він не за якусь там плату, не з якогось там примусу, а зі своєї доброї волі, за велинним душею. Дивак чоловік, подумає хтось. Але ж якби не такі люди, то й життя було б засто-яне, як вода в копанці, вкритій зеленим запліснявілим жабурином...

А за плечима цього непосидючого чоловіка вже стільки прожитих років — часом легких і радісних, часом сумних і важких для душі. Окреслимо бодай схематично його біографічні віхи.

Народився Іван Кассала 7 вересня 1927 року в козацькій сім'ї українців (визначення самого Івана Григоровича) у селі Міські Млини, поблизу Опішні на Полтавщині. Жив у дитячі роки на березі річки Ворскли на хуторі Шкидинівка поблизу Диканьки. Дуже любив читати твори Миколи Гоголя і

вчився в школі на відмінно, — згадує Іван Григорович.

Переживши страшний голодомор на Полтавщині 1932-1933 років, родина Кассали 1939 року переїхала на Кубань. У травні 1944 року сім'я повернулася в Україну до селища Сахнівщина Харківської області. Іван пішов працювати до промартілі «Вільна праця», а весь 1947 рік, під час голоду, жив на Івано-Франківщині. З 1948 року служив у повітряно-десантних військах на Житомирщині. А після демобілізації з армії вступив на юридичний факультет Московського державного університету ім. М. В. Ломоносова. 1961 року почав працювати слідчим прокуратури, а згодом перейшов на роботу адвоката у місті Камені-Каширському на Волині. З 1 жовтня 1988 року — на пенсії.

Ось звідтоді й почав Іван Григорович Кассала їздити по всій Україні, розвозячи демократичні видання — газети, журнали, книги. Подорожуючи від міста до міста електричками, Іван Григорович і сам багато читає. Найцікавіше у книзі він легенько помічає олівцем, ніби каже тому, хто читатиме наступним за ним цю книгу: «Читай тут, не витрачай марно часу. Найцінніше ось підкреслено...». А ще Іван Григорович, їдучи в електричці чи сидячи на станції в очікуванні її, складає вірші, а затим видає їх маленькими книжечками. У його творчому доробку збір-ки віршів «Мамина дорога», «Сонати волин-

ського вітру», «Пісні України»... Ці поетичні рядки Івана Кассали знаходять теплий, широкі відгук у читачів. Вірші його ритмічні, мелодійні, пісенні. Легко читаються і легко запам'ятовуються, несуть у собі великий заряд патріотизму, українськості. Колось в молоді роки про його вірші тепло відгукувались корифеї української літератури Павло Тичина і Микола Бажан: «Мене вже визнали поетом Павло Тичина і Бажан...», — пише в одному зі своїх віршів Іван Кассала.

А нещодавно в Івана Кассали у Севастопольському видавництві «Просвіта» ім. Т. Г. Шевченка побачила світ збірка віршів «Ритми серця», до якої увійшли кращі вірші, написані автором упродовж останніх років. Сердечно здоровимо Івана Григоровича з цим творчим здобутком та з його славним високоліттям — 86-річчям від дня народження. Бажаємо йому непохитних і невичерпних ритмів серця, оптимізму, бадьорості духу і яскравого кримського сонця на всю його шедру душу!

З роси та води, дорогий друже, Іване Григоровичу! Нехай спокій душі Вашій тільки сниться, а Ваш 90-літній ювілей зустрінемо в «Кримській світлиці»!

Пропонуємо читачам добірку віршів Івана Кассали з його збірки «Ритми серця».

Данило КОНОНЕНКО

УКРАЇНІ

Моя Україна — це пісня,
Моя Україна — це сад,
Це Ворскла моя і Опішня
Журавками в небо летять.
Квітучі сади і тополі,
Як юність моя золота!
Моя Україна — це воля,
Від Бога — соборна й свята!
Немає другої на світі
Для нас, українців, землі.
Я буду, як матір, любити
До віку єдину її.

Колихали мене в люлі
Руки мамині колось,
Додавали вік зозулі,
Солов'ї в душі лились.
Батькові слова, мов крила,
Відкривали новий світ.
На душі росла світлина,
А на серці — ритмів хист.
Від зорі дзвеніли струни,
З неба — провесню блакить.
В снах виспівували музи
Та будили творчу мить.
Пісню мами, батька слово,
Струм зорі, красу землі
Й позолоту сонця в мові
Пригортаю до душі.

РИТМИ СЕРЦЯ

Найбільше свято мого серця —
Матусина турбота на зорі...
Ласкаві руки і очей озерця,
Що зводили на пращо коренів:
Старинний дзвін —
Сльоза і біль,
Колони мармурові й поручні
Ще прикрашають
В тремтінні трав
І моря пахощів
Історія, як блиск роси,
Моя земля, святиня
Пращурів,
Мій Корсунь Древньої Русі.
Вклоняюся колонам сивого,
Святого храму, що хрестив
Нам Володимира Великого
І дав від Бога мудрість всім.
Розчулений і гордий
Світочем,
Де православ'я зоря
Зійшла з небес,
де морем вимита
Моїх дідів свята земля.

ДАЙ СИЛИ, ЗЕМЛЕ

Зціли мене хвилюю, море!
Дай сили, наснаги,
де морем вимита
у слові обнови!
Зціли мене променем, зоре!
Дай струму, горіння, любові!
Зціли мене подихом, вітре!
Дай мрійності волі
і безміру світу!

Зціли мене колосом, земле!
Мені так потрібно ще жити...

Привіт! — казав мені ранок.
І я любувався зорею,
А небо цвіло-розцвітало
Та сіяло роси на землю.
І день посміхався привітно,
Над морем глядів із віконця,
Так солодко стало і світло
Від струму ласкавого сонця.
Привіт... аж потягав руками
В майбутнє, в незнане... Туди,
Де дихало море вітрами,
Мов дикий тарпан молодий.

Іван КАССАЛА

РИТМИ СЕРЦЯ

СВЯТИЙ КОРСУНЬ

І росли пристойними нас.
Добрий день,
Моя сиза голубко,
З добрим серцем
І лагідним словом
Та очима
— цвітіння весни.
Погукайте
з порога сьогодні,
Відгукніться
у травах шовкових,
Посміхніться
у сонці мені.
Закалінено, заповнено,
Все життя моє перевіяно,
Переказано, передумано,
Переплакано, пережурено.
Де був променем
— став жаринкою,
Де був повинню
— став краплинкою.
Лише далек літ
стигне колосом,
Слід життя мого
сяє золотом...

Здається, тебе виглядаю:
Зажмурює і бачу в імлі —
У вирій в журбі відлітають
Крикливі ключі журавлів.

ОСІНЬ

Усе проходить, все минеться,
Прокинись — осінь в дзвони б'є.
Та до небес відважно вреться
Незримо дерево моє.

Любов МОНЦЕВА

м. Бахчисарай

Шановна редакціє, дякую вам
за те, що опублікували у
червні декілька моїх віршів, поданих
Сергієм Лашенком. Якщо ваша ласка,
подаю на ваш розсуд до друку ще
два вірші. Бо ми ж з вами сусіди — з
нашого берега Дніпра видно, як раніше
у нас казали, таврійські степи!

Я дивлюся в той бік,
де колись над Дніпром
Красувалось село моє рідне —
Описати красу його важко пером,
Як і долю його жалюгідну.
Я дивлюся, а там —
все вода залила —

У позолоті дорогій.
Взяла собі у друзі вітер,
В подружки —
хмари дощові...
Зняла вбрання
з крилатих вітів
І розіслала в килими.

МАТЕРІ

Добрий день,
клоптілива матусю!
Скільки в мене
лишилось любові,
Щоб сьогодні
розчулила Вас.
Ви завжди
нам буяли весною,
Білим проліском
в нашому домі,

Журно журавкою потай
Летить твоя юна краса
В пустий неосяжності
простір,
Закинутий десь в небесах.
Твій голос тремтить у печалі,
Струною на серці бринить.
Я пісню рвуся у далі —
З журавкою стрітись
на мить...

ПРОБУДИ

Заспівай, дібровонько,
веснянку,
Посміхнися квітами очей.
Сон-траву піду збирати
ранком,
Як співає трелі соловей.
Подарую тобі, мила, квіти,
В римах слова вірші від роси.
Світ земний — від моря,
сонця й вітру,
І любов — пробудження
весни.
Щоб твій вік прозорий,
як озерце,
Не зазнав ні горя, ні біди,
Коли можеш вислухати
серце,
То мій світ в своєму
пробуди!

КОРІННЯ

Моє коріння в мові,
Моє життя в красі,
У кожному звуці слова,
В крилатому вірші,
У пісні солов'їній,
На струнах всіх доріг
Красуні України,
Яку люблю до сліз.
Моє коріння в мові,
В моїй святій землі,
На золотому полі,
Окутім в голубинь.
В сорочій-вишиванці,
В красунь земних очах,
В підкові мого батька,
І, матінко, — у Вас!

ПАВЛУ ТИЧИНІ

Від Тичини згад остався
В часі пройдених сторіч,
З ним не раз я зустрічався
В дні негод і протиріч.
Він узрів в моєму слові
Те, що кривдоньку стина,
Посміхнувся й тихо мовив:

«В тебе хватка Богуна!».
Я почав молитись Богу,
Як і він, в душі горів:
«Освіти ти нам дорогу
Ясен-місяць угорі!»
Я поринув в світлу мрію,
В глибочинь, у синоп даль,
І тепер сміливо сію
Слово, витончене в сталь!

ЧОРНОМОР'І

Тут зоря мальована
Сходить в Чорномор'ї,
Україна зоряна,
Молода, нескорена.
Тут гроза і блискавка
Високо над горами,
Тут земля вколосана
Мужньо Чорноморами.
Тут шляхи золочені,
Пшениці під вежами,
Богом напророчено
Бути незалежними!

Я ПРИВІТАЮ КРИМ

Мені кортить
приїхати у Крим,
Де море вічним подихом
кипить.
Я про татар казок
наслухався малим,
Як підростав
у мрії золотій.

Візьму води
з дзвінких гірських джерел,
І сонце привітаю
на зорі.
Всі таємниці
виманю з печер

І покладу
рядками на папір.
Мені кортить
забратись на курган,
Вловити вітру
моряний мотив,
Побачити захід,
зболений від ран,
Занотувать
річок джерельний спів.

Мені кортить
вклонитися усім,
Хто тут живе
і хто за Крим поліг.
Мабуть, мені
якийсь печерний див
Прищеплює до серця
милий Крим.

ТВОРЧИСТЬ НАШИХ ЧИТАЧІВ

Доброго дня, шановна редакціє!
Широ вітаю вас із Днем незалежності нашої прекрасної держави України! Бажаю вам успіхів у талановитому розмаїтті, Україні — процвітання, а українцям — щастя і самоповаги. Прийміть на ваш розсуд мої скромні вірші.

А кожне слово, мов солоня крапля,
Я їх збирала в радісні листи,
Та пошту нам старенька носить
чепля,
І все ніяк не може донести.
Чи над болотом проліта зеленим,
Де так розкішно — що там,
день чи два,
Вже дельтапланом лист
злітає з клена,
А я пишу одні і ті ж слова.

А може бути, там, за небокраєм,
Стоять стіною ливневі дощі.
І від нудьги мої листи читає
Поштарка-чапля в сірому плащі.

І я живу, поки живеться,
Допоки любиться — люблю.
Та пророста собі крізь серце
Тремтлива гілочка жалю.
Хоч кожен день приносить літо —
Іще коли ота зима?
Але тривожний клич трембіти
В обіймах сніг мої трима.
Співа струмочок задля втіхи,
І зеленіється земля.
Та перед ранком плаче тихо
Маленька гілочка моя.
Коли ж сама я гірко плачу
І не чарує вже краса,
З листочків на чоло гаряче
Холодна скрапує роса...

Усе проходить, все минеться,
Прокинись — осінь в дзвони б'є.
Та до небес відважно вреться
Незримо дерево моє.

Любов МОНЦЕВА

м. Бахчисарай

Шановна редакціє, дякую вам
за те, що опублікували у
червні декілька моїх віршів, поданих
Сергієм Лашенком. Якщо ваша ласка,
подаю на ваш розсуд до друку ще
два вірші. Бо ми ж з вами сусіди — з
нашого берега Дніпра видно, як раніше
у нас казали, таврійські степи!

Я дивлюся в той бік,
де колись над Дніпром
Красувалось село моє рідне —
Описати красу його важко пером,
Як і долю його жалюгідну.
Я дивлюся, а там —
все вода залила —

Ні Великого Лугу немає,
Ні самого Дніпра, ні могого села —
Тільки хвилі та небо безкрає.
Базавлук — низових козаків
оберіг —
Зник навіки у морі так званім.
До козацьких святинь
вже немає доріг —
Обірвався зв'язок їх останній.
Ні одної Січі, що були в цих краях,
Не помилював демон руїни.
Сам стою
над Каховським водоймищем я —
Мовчки слухаю лемент чайний.
І здається мені,
що кричать не чайки —
Галасливі, крилаті жебрачки.
То не хвилі біжать,
то йдуть в бій козаки —
То голосять за ними козачки.

МАРШ УКРАЇНЦІВ-ПАТРІОТІВ

Ми бились і з ляхами, і з ордою,
Ми не ховали голови в пісок.

Ми твердо йшли залізною ногою,
В історію вкарбовуючи крок.
Ми довго йшли наперекір недолі.
Мінялись покоління і віки,
А ми все йшли,
ми рвалися з неволі,
І вирвалися, бо ми ж то — козаки!
В нас їхні гени — ми одного роду.
В п'ятимі віків нас виплекав Дажбог.
І ми пішли під гаслом: «За свободу»
Дорогою звитяг до перемог.

Об'єднані великою метою
Підняти Україну до зірок,
Ми ідемо залізною ногою,
В історію вкарбовуючи крок.

З пошаною до вас, до вашої роботи,
до справжньої української газети.
Здоров'я вам і вашим рідним і близьким.
Здоров'я Україні!

Олександр МІРОШНИЧЕНКО
с. Вищетарасівка Томаківського району на Дніпропетровщині

Олена АПАНОВИЧ

Часто говоримо про героїчне минуле нашого народу. Нічого не перебільшуючи і не применшуючи, можна сказати, що воно було славним протягом багатьох століть. Славним і благородним. Українці ніколи не вели загарбницьких війн, їм шоразу доводилося захищатися. Так було і під час знаменитої Хотинської битви, де об'єднані сили України і Польщі захистили не тільки свої землі, а й інші народи від турецького нашествия, яке загрожувало всьому європейському розвитку.

У вересні 1621 року під Хотиним зібралися величезні військові сили. Султанська Туреччина, яка вирішила завойовувати Польщу, а потім і Україну, знищити козацтво, зосередила тут майже 300-тисячне військо. Польські та українські збройні сили кількісно значно поступалися турецьким. Так, з боку Речі Посполитої виступило близько 35 тисяч воїнів, до них приєдналося 41 520 козаків.

Турки мали перевагу в гарматах. Натомість польсько-козацький табір був сильніший у ручній вогнепальній зброї за рахунок передусім запорожців, цього «рушничного війська». Сеймовий комісар польського війська під Хотиним Якуб Собеський дуже високо поцінував озброєння козацької піхоти. «Якби польське військо було так добре озброєне, то могло б помірятися силами з найсильнішою в світі піхотою». Турецькому війську її не вистачало. У польсько-козацькому таборі вона переважала, і саме за рахунок козаків, які за своїми піхотинськими якостями вважалися найкращими в Європі, вони й забезпечили успіх оборони Хотина. Як зазначили історики, українці не мали вузької спеціалізації — залежно від обставин вони ставали кіннотниками у степу, стрільцями в горах, моряками на воді й однаково добре володіли луком, шаблею, списом й особливо рушницею, з якої не робили промахів.

Характер боїв під Хотиним відповідав ще одній якості запорожців — вони були майстрами в обороні табору. На «вовчих ямах», на особливих земляних укріпленнях із возами, в яких голоблі були повернуті в бік ворога, у вогні та диму козацьких рушниць заклиналися турецькі атаки.

Головнокомандувачем об'єднаного польсько-козацького війська був литовський гетьман Ходкевич. Запорожців очолював гетьман Петро Конашевич-Сагайдачний, котрий

ЄВРОПЕЙСЬКА СЛАВА КОЗАЦТВА

багато зробив для утвердження могутності, значення й авторитету козацтва, остаточного оформлення його в збройні сили.

Бої розпочалися 2 вересня. Султанське командування вважало запорожців головною і вирішальною частиною в цій війні, найбільш боєздатною й витривалою, і тому саме проти них спрямувало свою першу атаку, як і більшість наступних. Очевидець — вірменський хроніст Авксент, який був у польському таборі, розповідає, що він чув, як у турецькому таборі під Хотиним казали: «Якщо ми переможемо козаків, тоді легше розправимося з поляками».

Перша атака турецько-татарських військ була сильною. Кілька разів кидалися вони в наступ, проте одностайний рушничний вогонь раз у раз відкидав їх назад. Артилерія, упродовж дня безперервно обстрілюючи козацький табір, теж не годна була зламати опір. А надвечір козаки самі перейшли в наступ, змусили ворога швидко відкохуватися назад і врешті-решт відступити на вихідні позиції. У цьому їм допоміг Ходкевич, давши на підмогу свіжі сили.

Молдавський літописець розповідає, що розгніваний невдачею юний султан скликав яничарів і заявив, що він «рісочки не візьме до рота, доки не буде захоплений козацький табір і не будуть перебиті всі козаки». Однак падишахові Османської Порти, мабуть, довелося б сконати голодною смертю, якби він дотримав слова: за всю Хотинську п'ятиденну битву турецьке військо не спромоглося навіть проникнути в козацький табір.

Запорожці прийняли на себе основний тягар турецьких нападів. На чолі зі своїм гетьманом Сагайдачним вони відбили всі дев'ять штурмів, п'ять з яких були спрямовані безпосередньо і виключно на їхній табір, що перетворився на неприступну фортецю.

Особливо запеклими були атаки та штурми під час генеральної битви (4 вересня), яка розпочалася обстрілом козацьких позицій. За дві години турки випустили тисячі ядер, але без значного ефекту. Після гарматної стрілянини вдарили яничари. Шість годин тривала атака. Але без успіху. А потім, ніби морська хвиля, шоразу накочувалися на козацький табір ворожі війська. Три шалених штурми відбили запорожці. Їм допомогла литовська кіннота, котра трощила ворога фланговими ударами, а також німецька та угорська піхоти, надіслані на підмогу Ходкевичем. Увечері турки знову підступили до козацьких позицій і закидали їх жмутами запаленої соломи, намагаючись підпалити табір, а потім під прикриттям темноти почали новий штурм.

Відбиваючи цей четвертий штурм ворожих сил, козаки під проводом Сагайдачного переїшли в наступ, вдерлися у ворожий табір, де захо-

пили чотири гармати, п'ять наметів, багато коней, одяг, амуніцію, зброю, полонених, серед яких було і кілька високих турецьких воєначальників.

Французький історик першої половини XVII століття М. Бодье писав: «Козаки з такою сміливістю переслідували турків, змітаючи все на своєму шляху, що прорвалися майже до наметів і стягів султана». Поява запорожців поміж султанських наметів викликала паніку в османських військах. Настав рішучий момент, який міг би принести цілковиту перемогу і, зрештою, кінець битви. Але гірці, яких Сагайдачний посилав до Ходкевича, просячи допомоги і пропонуючи виступити згуртованими силами, повернулися ні з чим. Ходкевич відмовився виступити в бій своїм військом, послаючись на пізній час. Це й було неприпустимим помилкою. Сучасники, а згодом дослідники-історики намагалися зрозуміти і пояснити цю поведінку польського головнокомандувача. Мабуть, не останнє значення тут мало те, що Ходкевич під впливом сеймових комісарів дотримувався концепції позиційної війни і стратегії пасивної оборони. Бодье зробив висновок: «У цій битві козаки розгромили б турецьку армію, якби принц Владислав і польський генерал Ходкевич не наказали їм відійти, замість того, щоб самим приєднатися до козаків».

Водночас Сагайдачний, котрий неодноразово водив запорожців на турецькі фортеці, віддаючи перевагу наступальній стратегії і тактиці, вирішив використати безініціативність ворога і випередити його можливий штурм. Він почав серію нічних рейдів, під час яких з особливою силою виявилася маневрена, динамічна тактика козаків, їхні ініціатива й активність, уміння максимально використовувати фактор раптовості. Нічні вилазки, несподівані атаки, переслідування ворога під час його відходу застосовувалися впродовж усієї сорокаденної Хотинської кампанії.

28 вересня султан вирішив вдатися до останнього штурму, зосередивши для цього абсолютно всі сили, вводячи максимум резервів. Особливо запеклі бої точилися під козацьким табором. Запорожці, яких штурмували понад 20 тисяч спхів, відбили 11 атак. Відбивши останню — одинадцятку, кинулися на допомогу своїм союзникам, завершуючи цілковитий розгром ворога.

9 жовтня було укладено мирний договір. Польська сторона вела переговори як переможниця. Безперечно, могутня турецька армія зазнала поразки, османський уряд — краху своїх загарбницьких планів щодо Польщі та України. Проте Хотинський мир був компромісним, передусім за рахунок козаків. Умови мирної угоди були спрямовані проти них. Невдячністю заплатила Річ Посполита тим, котрі врятували її від катастрофи. Вона

зобов'язувалася заборонити чорноморські походи. Король рекомендував відібрати у запорожців човни, зменшити кількість козаків до 3 тисяч осіб, переписавши їх до реєстру. Решту (майже 85 відсотків) учасників Хотинської кампанії, що забезпечили її перемогу, хотіли перетворити на кріпаків. Та реалізувати свої плани польські феодали не спромоглися. Після Хотинського миру загострилися шляхетсько-козацькі конфлікти, сила січовиків зростала, морські й сухопутні походи проти турецько-татарських агресорів досягли великого розмаху й масштабу, переростаючи у справжню війну. Туреччина змушена була посилати проти козаків увесь свій флот. Запорозька Січ стала дедалі незалежнішою республікою.

Про вирішальну роль українських козаків у Хотинській битві свідчать численні турецькі і польські тогочасні джерела, зокрема, твердження її учасників. Навіть представники з польського табору визнали, що козаки не тільки винесли на своїх плечах тягар війни і забезпечили перемогу, а й узагалі врятували Річ Посполиту від загибелі. Сеймовий комісар польської армії магнат Якуб Собеський заявив: «Справжніми переможцями під Хотиним і рятівниками Польщі були козаки». Вірменський хроніст Авксент писав: «Якби не козаки, польське військо було б розбите за 3-4 дні. Перемога сталася лише завдяки Богові і запорозьким козакам». Молдавський літописець Костін так поцінував запорожців та їхнього ватажка Сагайдачного під Хотиним: «Козаки зі своїм гетьманом, що був справжньою людиною і воїном, трималися дуже стійко».

У Західній Європі, де з великим напруженням та інтересом стежили

Пам'ятник гетьману Петру Сагайдачному під Хотиним

за розвитком подій під Хотиним, від яких могла залежати доля багатьох європейських народів, також утвердилася загальна думка про те, що основна заслуга у відсічі турецько-татарських полчищам, у провалі завойовницького походу Османа на Україну і Польщу належить запорозькому козацтву. Так стверджує французький історик Бодье у розвідці, яку він видав 1631 року в Парижі.

Велике історичне значення хотинської перемоги усвідомили вже сучасники. Польські поети склали твори про події під Хотиним. Бояновський, Бартош Зіморевич, Напольський, Рудоміна, Твардовський, Пашковський, Сербевський, Потоцький та багато анонімних поетів оспівували й героїчні діяння козаків, котрі, за словами польських авторів, «вкрили себе славою».

Звістка про перемогу швидко розлетілася широким відлунням по Європі. На далеких берегах Адріатики про українських і польських воїнів писав хорватський поет Іван Гундулич. У країнах Заходу, особливо в Німеччині, були відомі також писані латиною і живими мовами польські хроніки та монографії, повністю чи частково присвячені Хотинській війні.

У цій переважно апологетичній літературі щодо Польщі відзначалася й видатна роль українського козацтва та полководницьке мистецтво їхнього керманіча Петра Конашевича-Сагайдачного.

Хотинська битва, яка знаменувала собою крах султанських планів уярмлення Польщі та України, мала величезне міжнародне значення, адже Осман II мріяв про відкриття Туреччині шляху на Північ — через Німеччину до Балтики, а потім і до інших країн Європи. Тож ця перша велика перемога на суші над турецькою армією, а може, і найбільша поразка за всю історію султанської Туреччини була переломним етапом у багатовіковій боротьбі проти турецького нашествия, нею покладено край безупинній нестримній експансії Османської імперії, яка змушена була відтоді перейти до оборони.

Хотинська перемога вплинула і на зростання визвольної боротьби балканських слов'ян, кавказьких та арабських народів, поневолених турецькими колонізаторами.

Про це майже через три століття писав Іван Франко. «Почуття народної самосвідомості сильно пробуджувалося у широких народних мас, головним чином, під впливом частих героїчних походів козаків у Крим, Малу Азію, Стамбул з метою боротьби з турками і татарами, звільнення християнських полонених, під впливом таких героїчних справ, як Хотинська війна». Говорячи про історичне значення хотинської перемоги, Іван Франко дійшов висновку: «Туреччина, здобувши перший рішучий погром під Хотиним 1621 року, почала хилитися із зеніту своєї величі й сили».

* * *
Працю Олени Апанович «Сагайдачний Петро — український козацький гетьман» читайте в наступних номерах «Кримської світлиці»!

УКРАЇНСЬКИЙ КАЛЕНДАР

ВЕРЕСЕНЬ

1991 р. — архієрейський собор УПЦ схвалив Акт проголошення незалежності України.

Народилися:

1897 р. — Іван Микитенко, український письменник, драматург.

1924 р. — Михайло Брайчевський, український історик та археолог. Лауреат премії ім. М. Грушевського, лауреат премії Фондації Омеляна і Тетяни Антоновичів, член Української вільної академії наук (США), дійсний член Наукового товариства імені Шевченка, почесний професор Національного університету «Києво-Могилянська академія».

7
День військової розвідки України.

1792 р. — початок переселення запорожців на Кубань.

1994 р. — на Республіканському стадіоні в Києві проведено перший офіційний матч збірної України з футболу.

Народився:

1875 р. — Олександр Мурашко, український живописець, педагог і громадський діяч.

Померли:

1962 р. — Теодосій (Тодос) Осьмачка, український письменник, прозаїк, перекладач.
1984 р. — Йосип Сліпий (Сліпий-Коберницький-Дичковський), український церковний діяч, патріарх УГКЦ.

8

День пам'яті жертв фашизму.

Це День пам'яті десятків мільйонів людей, які заги-

нули в результаті гігантського, нелюдського експерименту. Це мільйони солдатів, яких тоталітарні лідери зіштовхнули один з одним, але ще більше — мирних жителів, які гинули під бомбами, від хвороб і від голоду.

Міжнародний день солідарності журналістів.

Міжнародний день грамотності.

День танкіста.
1989 р. — в Києві заснований Народний Рух України за перебудову.

Народилася:
1898 р. — Наталія Ужвій, українська радянська акторка театру і кіно.

9

1944 р. — СРСР і Польща уклали договір про відселення лемків зі Східної Польщі.

1990 р. — у Луцьку відбувся мітинг, присвячений воїнам УПА, що загинули у боях з німецькою армією 9-11 вересня 1943 р.

Народився:

1769 р. — Іван Котляревський, український письменник, поет, драматург, зачинатель сучасної української літератури, громадський діяч. Підтримував зв'язки з декабристами. Його поема «Енеїда» (1798) стала першим в українській літературі твором, написаним народною мовою.

Помер:

2007 р. — Василь Кук, останній командир УПА. 1954 року був заарештований і відсидів у радянських в'язницях і таборах, не дочекавшись суду, шість років. Останні роки проживав у Києві.

10

1856 р. — дата закінчення Кримської (Східної) війни.

1941 р. — у в'язницях Києва радянськими спецслужбами без вироку суду розстріляно всіх в'язнів.

1993 р. — Кабінет Міністрів

України ухвалив постанову «Про вшанування пам'яті жертв голодомору в Україні у 1932-1933 роках».

Народились:

1883 р. — Дмитро Донцов, публіцист, політичний діяч, літературний критик, ідеолог.

1894 р. — Олександр Довженко, український літературний критик, публіцист, політичний діяч, засновник теорії інтегрального націоналізму.

Помер:

2008 р. — Юрій Покальчук, український письменник, перекладач, науковець, кандидат філологічних наук, голова міжнародного відділу Спільки письменників України.

11

1943 р. — створено Державний український народний хор (нині — Національний заслужений академічний український народний хор

ім. Г. Г. Верьовки).

1990 р. — Президія Верховної Ради УРСР ухвалила рішення про заборону проведення мітингів біля Верховної Ради в радіусі 1 км.

1993 р. — у Києві відкрито пам'ятний знак жертвам Голодомору.

Народився:

1864 р. — Павло Грабовський, український поет-лірик, публіцист, перекладач, яскравий представник української інтелігенції, яка в умовах самодержавної Російської імперії вела боротьбу за національну волю України, тісно пов'язувалася з рухом за соціальне визволення.

Помер:

1530 р. — Костянтин Острозький, волинський князь, Великий Гетьман Литовський з 1497 р.

12

957 р. — княгиня Ольга в Царгороді прийняла християнство.

СВІТОСЯЯННЯ «РОМАНТИЧНИХ СЮЖЕТІВ»

Я хочу бути несамовитим,
Я хочу в полум'ї горіть,
Щоб не тужити
за прожитим,
Димком на світі не чадіть.

Василь Симоненко

Талант, як і особистість, обдарованість і творчість Віктора Юрика ще чекають на дослідників — належних цінителів мистецтва. Самі ж ми про своїх земляків сказати хоч би щось належне не квапимося, зволікаємо, бо іноді думаємо: чому про нього, а не про мене? А може, й боїмося зізнатися, що так досі ще й не втіяли, з ким поруч росли, жили. Або ще й задріст, як іржа залізо, точить, що він це вміє запросити, а тобі природою, Богом не дано!.. А якби Віктору Юрику випала слухна нагода спілкуватися, а може, й заприятелювати з відомими — прозаїком, критиком, літературознавцем, публіцистом, автором роману «Автопортрет художника в зрілості», лауреатом Національної премії України імені Тараса Шевченка Михайлом Слабошпицьким чи то поетесою, прозаїком, критиком Світланною Йовенко, то, напевно ж, їхні пера залишили б нам свій слід визнання й належну оцінку цьому живописцю.

«НЕДОСПІВАНА ПІСНЯ»
Я завше там, де труд,
де людно,
де разом думка й почуття.
Бо чистоту творити
трудно,
Без творчості нема життя.

Павло Тичина

Саме таку назву — «Недоспівана пісня» — мала виставка творів художника Віктора Юрика, що відбулася торік у Києві. Живописець залишив по собі чудові картини. Більшість із них — пейзажі. Вернісаж у залі фонду Міжнародної асоціації «Допомога сім'ям Чорнобиля», що на житловому масиві Троещина в Києві, організували донька Віктора Сергійовича Наталя й дружина Валентина. За п'ять днів цю виставку відвідало близько 200 осіб.

А дивитися, повірте на слово, було і є на шо! На відкриття вернісажу зійшлися колеги по роботі (Віктор викладав образотворче мистецтво в гімназії «Троещина»), учні, однокурсники, любителі живопису. Ось фрагменти записів у книзі відгуків про виставку:

«Світла пам'ять колезі, вчителю, прекрасній людині Віктору Сергійовичу. Пам'ятаємо, шануємо, любимо. Колектив гімназії «Троещина».

«Чудова виставка робіт прекрасної Людини, Вчителя,

ВІКТОРА ЮРИКА

Патріота рідної землі Юрика Віктора Сергійовича. Дякуємо за можливість ще більше й глибше дізнатися про глибину таланту та його розмаїття. Вдячні організаторам виставки, рідним, друзям, котрі бережуть пам'ять про Велику Людину. З повагою, пам'яттю та любов'ю до Юрика В. С. сім'я Колісниченків. 23.10.2012».

Пізнаючи життя,
себе я пізнаю.

Чого ж ще в житті
людині треба?

Не досягну зірок —
не буде каюття;

Все ж працюватиму
і матиму надію:

У вихованцях —
сєнс мого життя,

Їх славним успіхам
я щиро порадію!

Так написав Віктор Сергійович в одному зі своїх віршів-сповідей. Він радів, коли його учні посідали в образотворчому мистецтві найкращі місця на районних, міських, всеукраїнських олімпіадах, вступали до ВНЗ й технікумів.

**НАРОДНА КАРТИНА
ЯК МИСТЕЦТВО**
У щастя людського
два рівних є крила:
Троянди й виноград —
красиве і корисне.

Максим Рильський

...Із того дня, як батько подарував Віктору кольорові олівці, минули десятки літ. Хлопець завжди малював, по-іншому став бачити світ, його веселкові барви, красу рідних просторів. Віктор ладен був за один день розмалювати в хаті піч. Прохав маму, аби дозволила допомогти їй білити стіни хати, підводити над призвоєю чорною сажею, бо йому здавалося, що то була не просто жіноча робота, а один із видів малярства.

Хотілося юнакові хоч би в чомусь, хай, можливо, й не зовсім довершено, бо не все ж зразу вдається, повторити, репродукувати зрозумілі йому чудові пейзажі Олексія Саврасова, Івана Айвазовського, Івана Шишкіна, Архипа Куїнджі, Ісаака Левітана, Костянтина Коровіна, Ігоря Грабаря, Костянтина Юона...

Переді мною — художній альбом Віктора Юрика із назвою «Романтичний сюжет», видання якого посприяв голова Запорізької організації НСПУ Григорій Лютий. У передмові до альбому заслужений художник України, голова Запорізької обласної

організації Національної спілки художників Ірина Гресько пише:

«Митець має щасливу долю через те, що його твори живуть і після того, як автор завершує свій життєвий шлях. Мені не довелося знати Віктора Юрика, але, побачивши його твори, маю відчуття, що була давно знайома з цією людиною, знала її долю, радощі та мрії.

Не сприймаю аматорства як у мистецтві, так і в житті. Але інша річ — «народна карти-

Я йшов туди, де розум
посилає...

Борис Грінченко

Розкриваємо альбом. Вдумуємося в побачене. Перша картина — «Яблуні цвітуть — яке ж це чудо!». Дійсно, хочеться дивитися й бачити це диво, що прикрашає обкладинку. Древа ще без листя. Та ми, милуючись рожево-молочним цвітом, усміхаємося їм, як і вони нам, вітаючи одне одного з весною.

Репродукція картини Василя Касіяна «Знов написав» свідчить про різнобічність таланту художника Віктора Юрика. Вдивляємось у вітрила кораблів на полотні «У кильватерному строю», їхню готовність до подвигу, перемоги. «Монастир», «Краківський костел», «Село з церквою» свідчать про особливе світосприйняття майстра пензля. А хто з нас не бачив, а то й не піднімався до аж занадто унікальної споруди в Криму, однак у Віктора Юрика «Ластівчине гніздо» якесь особливе, що притягує до себе. «Балтика. Вечорова тиша»... Ці твори треба бачити.

«На дощ збирається», «Дощ наближається»... Картини, здавалося б, не зовсім із поетичними назвами могли з'явитися в художника (селянина-землелюбця) тільки з усвідомлення великого значення цього явища для землі, годувальниці. Віктор Сергійович ніколи не хвалився знанням природи. А навіщо? У селі будь-яка дитина знає її на «відмінно». Але показати в картинах оту іскристо-прозору, срібну красу, запоруку врожаю, вважав своїм обов'язком. Недарма ж люди кажуть: «Два дошки у маю

— й нагодую всю сім'ю». Тому тема дощів, майстерно втілена в полотні, прийшла до нього не випадково. У нього хмара не просто наближається — на горизонті вона вже почала плакати, проливати краплини, а на першому плані ніяк не діждуться життєдайної вологи спрагли дерева, левади, поля...

**ДВІ РІДНІ ТВОРЧІ
НАТУРИ**

Людей такого
рідкісного дару

Хоч трохи, люди,
треба берегти...

Ліна Костенко

Як добре, що виданням альбому, організацією його підготовки (фотографування картин, обробка на комп'ютері тощо) та упорядкуванням перейнявся брат художника — запорізький письменник і журналіст Пилип Юрик. Адже їх ріднить не тільки кров та гени предків. Це — дві творчі натури у великій сім'ї. Середульший брат — художник, молодший — літератор.

До речі, Пилип після смерті брата видав збірку пісень «Калина хортицька. Пісні на слова Пилипа Юрика». Відкривши її на першій сторінці, читаємо: «Світлій пам'яті мого доброго брата Віктора Сергійовича Юрика присвячую. Автор». Родина їхня вся співока. Не був винятком і Віктор, який мав гарний баритон приємного тембру, любив українські народні й естрадні пісні, виконував навіть деякі арії з відомих опер...

Саме Віктор став першим критиком і редактором літературних спроб Пилипа. Це було, звичайно, на рівні «подобаеться» — не подоба-

ється», але змушувало майбутнього письменника працювати над словом, шукати нові, нестандартні теми, відшліфувати написане. І коли Віктор казав, що «оце вже краще» — то була досить висока оцінка твору. Саме Віктор ознайомив молодшого брата з творчістю Павла Глазового, Степана Олійника, Михайла Шолохова, Григора Тютюнника, Василя Шукшина... Брат спонукав Пилипа до читання й перекладу творів класиків української й російської літератури. Тому нині письменник зізнається: «Якби, не дай Бог, не було в мене братів (Михайло допомагав малому дошкільняті вчити дитячі вірші напам'ять, а Віктор пізніше підхопив його естафету. — В.Д.), то не було б і мене як літератора. Саме їм я завдячую тим, що посяли в мою душу любов до поезії, а Віктор, зокрема, ще й до гумору та сатири».

**МАРИНИСТИКА —
УЛЮБЛЕНА ТЕМА**
Що доля нелегка —

в цій користі і своя є.
Блаженний сон душі

мистецтву не сприяє.
Ліна Костенко

Рядовий моряк далекого плавання після закінчення Одеського морського училища побував у шістнадцятих країнах. Ще в шкільні роки Віктор полюбив море, яке по-своєму бачили й зображували в творах Костянтин Паустовський, Олександр Грін... А потім, уже в Одесі, він сам побачив його — безкрає, широке, збагливе.

Працюючи в торговому флоті, його ровесники везли з рейсів дороги сувеніри, дефіцитний одяг, взуття — наполегливо шукали товари в іноземних крамницях. А він на дозвіллі займався більше малюванням етюдів, що стали згодом картинами, які заворожують тепер очі й душі глядачів. Творчі задуми Віктора Сергійовича бігли напереді один одному, бо він хотів, мріяв у фарбах показати людям те, що закарбувалося в пам'яті, свідомості, кликало, гукало й спонукало до роботи.

Художній альбом Віктора Юрика «Романтичний сюжет» ще не охоплює всю повноту шедрої й самобутньої творчості живописця. Це, за словами Пилипа, «пам'ятник, створений Вікторівими руками й талантом». Його життєвий шлях, творчість, подвижництво, добротність — це ще ненаписана повість про нашого талановитого сучасника.

В'ячеслав ДРИГАЙЛО,
заслужений журналіст України
На фото — Віктор Юрик
і його картини

ОФОРМИТИ ПЕРЕДПЛАТУ на всеукраїнську загальнополітичну і літературно-художню газету «Кримська світлиця» та інші культурологічні видання ДП «Національне газетно-журнальне видавництво» (газету «Культура і життя», журнали «Українська культура», «Український театр», «Театральний концертний Київ», «Музика», «Пам'ятки України: історія та культура») можна в будь-якому поштовому відділенні зв'язку України. У країнах далекого зарубіжжя оформити передплату на ці видання можна через сайт www.presa.ua на сторінці «Передплата On-Line». Передплатити та придбати окремі примірники видань в електронній версії можна за адресою — <http://presspoint.ua/>. Така послуга доступна в будь-якій країні світу. Довідки за тел.: (044) 498-23-64; e-mail: nvu.kultura.porhun@gmail.com